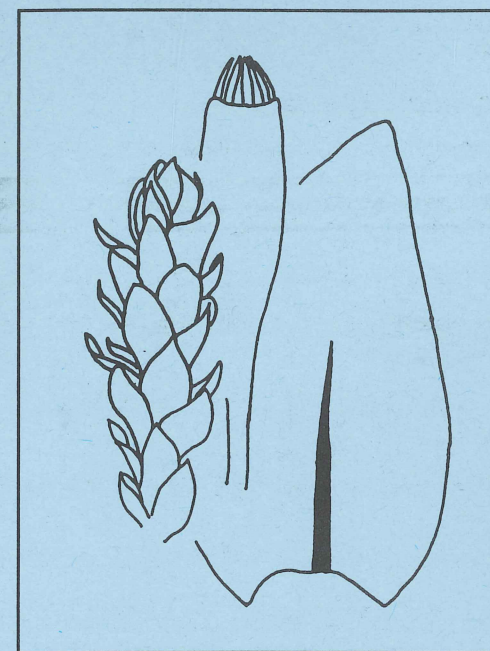

PU
5419

MYRINIA

Föreningen Mossornas Vänner tidskrift

INNEHÅLL (Vol. 6, häfte 2, 10 december 1996)

Ledare.....	45
S. Högström: Dunmossa på Gotland.....	46-50
L. Hedenäs: Dvärgghannar hos svenska pleurokarpa bladmossor	51-52
T. Hallingbäck: Några mossfynd på Hoverberget i Jämtland	53-58
N. Cronberg: Det tredje fyndet av <i>Plagiochila norvegica</i> , taggbräken- mossa.....	59-61
N. Lönell: Vad dölja mossors namn? En bryo-etymologisk resa	62-63
L. Hedenäs: Vårexkursion till Mölnbo marmorbrott i Södermanland	64-65
H. Weibull: Bryologisk expedition i Hälsingland	66-68
O. Holst: Grustag och sumpskog – exkursion med Mossornas Vänner i Skåne den 13 oktober 1996	69-70
T. Hallingbäck & H. Weibull: Några intressanta mossfynd gjorda i Östergötland, Småland och Halland våren 1995	71-72
Ny litteratur.....	72
H. Weibull: Bryologiska Notiser	73-75
Föreningsnotiser (Årsmöte 1997, Exkursion till Halland, Exkursioner i Skåne, Års- mötesprotokoll, Försäljning)	76-80

MYRINIA är Mossornas Vänner tidskrift. Mossornas Vänner är en förening som har som målsättning att hålla kontakten mellan och främja mosskännedomen bland amatörer. Detta sker, förutom via MYRINIA, genom exkursioner, studiecirklar, bestämningsservice m. m.

Medlemskap i föreningen, vilket inkluderar MYRINIA kostar 50 kr. Familjemedlemmar (erhåller ej MYRINIA) betalar 10 kr. Utländska medlemmar betalar 90 kr pga de höga bankkostnaderna. Enbart prenumeration på MYRINIA kostar 75 kr. Beloppet insätts på postgiro 13 37 88-0 (Mossornas Vänner).

Vill du ha kontakt med andra mossintresserade? Visst vill du det! Tag i så fall kontakt med MOSSORNAS VÄNNER:

Ordförande: Henrik Weibull, Blodstensvägen 14, 752 58 Uppsala, 018 / 50 61 59

Vice ordförande: Helena Gralén, Göteborg

Sekreterare: Olle Holst, Markaskälvägen 5, 226 47 Lund, 046/ 12 30 61

Kassör: Gerhard Kristensson, Dekanvägen 8, 240 10 Dalby. 046/ 20 21 85

Exkursionssekreterare: Kristoffer Hylander, Lindgårdsv. 42, 186 70 Brottbby, tel. 08/ 51 24 19 41

Kontaktpersoner för olika landsdelar:

Norra Norrland: Bengt Gunnar Jonsson, Vaxtholm 242, 905 95 Umeå, 090/ 570 85.

Södra Norrland: Gunnar Ersare, Ringvägen 2, 820 60 Delsbo, 0653/ 109 02

Uppsala: Henrik Weibull, Blodstensvägen 14, 752 58 Uppsala, 018/ 50 61 59.

Stockholm: Niklas Lönnell, Pontonjärgatan 49 4 tr, 112 37 Stockholm, 08/ 654 81 29.

Göteborg: Pär Johansson, Birgittagatan 4b, 41453 Göteborg 031/ 12 94 83.

Västergötland: Bertil Jannert, Lyckebo Bestorp, 521 30 Falköping, 0515/ 183 26.

Småland: Allan Nicklasson, Fogdegatan 6, 352 36 Växjö, 0470/ 109 19.

Skåne: Nils Cronberg, Sandbyvägen 204, 240 10 Dalby, 046/ 20 09 25.

Var hälsad mossvän

God Jul!

Nu när större delen av vårt avlånga land har kravlat in under vinterns nytvätta-de vita täcke kanske det blir tid till att ta itu med årets insamlingar, kanske även de från tidigare år!. Visst är det så att flera av oss inte kan hålla oss kvar i vin-terdvalan utan känner "tvånget" att ge sig ut så fort det blir lite mildare. Det är ju faktiskt fullt möjligt att exkurera i landets sydligare delar nästan hela året. Vissa mossor är ju dessutom sådana att de med fördel beskådas under denna del av året, t ex arter på naken jord.

Till detta nummer har det inkommit ett antal fynduppgifter till de Bryologiska Notiserna, men det finns plats för fler. Jag tror det kan vara ett tämligen enkelt sätt att få enstaka intressanta fynd publicerade, sådana som inte ensamma räcker till en hel artikel, men som ändå är värdefulla nog att bli publicerade. Självklart är det även i fortsättningen angeläget att vi läsare bidrar med egna större eller mindre artiklar om enskilda "expeditioner".

Vi har fått ganska positiva reaktioner när vi under våra riksexkursioner fått med oss lokalpressen ut. Det är ju faktiskt ett trevligt sätt att visa upp föreningen för en bredare allmänhet. Kanske borde vi ta kontakt med media mer aktivt i fram-tiden? Särskilt trevligt är det när vi har våra riksengagemang med exkursioner och kurser, men det vore positivt om även de regionala aktiviteterna fördes ut till allmänheten. Har ni tips på andra sätt man skulle kunna gå till väga för att visa att Mossornas Vänner finns så får ni gärna höra av er.

Nästa årsmöte kommer hållas 12 april i samband med Mossornas Vänner vårexkursion till Halland. Naturligtvis vill vi uppmuntra så många som möjligt att komma. Passa dessutom på att komma med motioner och synpunkter till styrel-sen i god tid innan årsmötet. Är det något som du vill ändra på? Kanske tycker du att riksexkursionerna hålls i "fel" ända av landet. Har du ett eget förslag på vart vi borde åka för att t ex uppmuntra redan befintlig bryologisk verksamhet, eller är det dags att ordna med en expedition i helt okända trakter igen? Senast det gjordes var utforskandet av Lainio-trakten i Norrbotten.

Väl mött på lerjorden i vinter!

Henrik

Dunmossa på Gotland

Stig Högström

Neptung 21, 621 41 Visby

Abstract: *The liverwort Trichocolea tomentella was known from only four localities on the Baltic island Gotland before 1990. During inventories of wetlands and forest habitats of importance for the regional biodiversity, eighteen new localities of T. tomentella, which is red-listed in Sweden, were found.*

1800-talet

Dunmossa *Trichocolea tomentella* (Ehrh.) Dum. rapporterades för första gången från Gotland 1863. Den upptäcktes av J.P. Hellbom i källan Fattigmannen nedanför Torsburgen. Hans insamlade kollekt förvaras i Stockholm i Naturhistoriska Riksmuseet samt i Helsingfors i S.O. Lindbergs herbarium. Idag har källan slutat föda och dunmossan är borta. Orsaken misstänks vara en dikning ca 40 m från källan (i sandjord) i kombination med ett kalhygge rakt över källan. Markägaren tror att tunga skogsmaskiner kan ha pressat ihop källadern (Sven Spjuth pers medd). Lokalen besöktes av bryologer under ett kvartssekel, av tillgängliga kollektorer att döma, J.P. Hellbom 1863 (H-SOL, S), J.E. Zetterstedt 1872 (S, UME), F. Elmqvist 1874 (S), K. Johansson 1887 (S), Yngström 1887 (S) och E. Jäderholm 1889 (UME,UPS).

Zetterstedt har i sin avhandling om Gotlands mossflora "Musci et Hepaticae Gotlandiae" 1876 redovisat övriga mossor i källan, vilket gör att man kan få en bild av mossflora där på 1800-talet när den var intakt: *Aneura pinguis* fetbålmossa, *Bryum pseudotriquetrum* kärrbryum, *Campylium sommerfeltii* skogsspärrmossa, *Didymodon insulanus* orange lansmossa, *Lophozia bantriensis* källflikmossa, *Plagiochila asplenoides* praktbräkenmossa, *Preissia quadrata* kalklungmossa, *Rhizomnium punctatum* bäckrundmossa, *Rhytidiadelphus squarrosus* gråshakmossa och *Sphagnum capillifolium* tallvitmossa. Dunmossan anges förekomma rikligt (copiose).

Under sitt exkurerande sommaren 1872 på Gotland fann Zetterstedt ytterligare en lokal för dunmossa. Det var vid Åminne i Gothem socken, på Gothemsåns stränder nära mynningen, där han fann den sparsamt (parce). Denna förekomst

finns kvar idag och omfattar ungefär 5 m² (översiktligt uppmätt av mig, liksom övriga arealuppgifter i artikeln). Förekomsten återupptäcktes 1957 (S, UME, UPS) av Åke Hovgard, som då var landshövding på Gotland och skicklig bryolog. Arten letades sedan upp av Floravårdskommitténs för mossor exkursion 1987 (Gustafsson 1987).

Mossfloran på denna lokal har utförligt beskrivits av Zetterstedt (1876). Åtta decennier senare gör Pettersson (1958) en jämförelse mellan mossfloran 1872 och 1953-54. Han konstaterar att den särpräglade bryofytfloran till väsentliga delar bibehållit sig under en period av 80 år. Ståndorten är övervägande en skuggig och av sippervatten ständigt fuktig eroderad strandbrant av sand, exponerad mot norr. Den är föga influerad av kulturpåverkan och torde just av denna orsak uppvisa en betydanden konservatism i mossfloran. Under Floravårdskommitténs exkursion 1987 upptäcktes en ny art för lokalen, en tuva *Paludella squarrosa* piprensarmossa, den då enda kända förekomsten på Gotland.

En tredje 1800-talslokal påträffades 1890 av O. V. Wennersten vid Skrubbs öster om Visby stad på gränsen till Follingbo socken. Den närmare belägenheten på växtplatsen är inte känd, men med ledning av texterna på växtetiketter håller jag för troligt att den låg i ett litet skogsområde omedelbart söder om Skrubbs travbana (som ligger i Follingbo, med stallbyggnader och betesmarker i Visby och en kilometerlång träningsbana både genom Visby och Follingbo). Skogen benämndes tidigare Baggert hagen (Ljunggren 1854). Det finns fyra insamlingar som uppenbart avser detta fynd, alla från 1890 - från mars av O. V. Wennersten "Skrubbska hagen, Follingbo" (S) - från april av L. P. Reinhold Matsson "skogen ö. om staden på gränsen mot Follingbo" (S) - från juli av E. Pärsson "Skrubbsaka hagen, Follingbo" (S, UME, UPS) - och från oktober av T. Vesterlgren "Wisby, Baggershagen" (S). Idag är detta område igenväxt (markerat på en orienteringskarta med tecknen för "svårframkomligt område" och "mycket svårframkomligt område", SOK Svaide 1979). Ett sankstråk genom området är numera, genom uppdämning till en damm i väster, torrt och igenväxande med älgört, viden etc. Jag har letat i området utan att hitta dunmossa.

1900-1980

Den bryologiska aktiviteten var låg på Gotland under en lång period från slutet av 1800-talet till slutet av 1900-talet. Endast en ny lokal dunmossa upptäcktes, nämligen av N. Lundqvist 1959 i Ekeby socken, ca 500 m söder om Medebys, på fastigheten St Röståde 1:53. [Lokalen benämns "Dalhem, 1 km NV om Siggur" av Lundqvist (UPS), "Ekeby, S om Sanda" av L. Tibell 1964 (UME, UPS) och "i gränsen mellan Ekeby, Dalhem och Barlingbo sn." av A. Stork 1964 (S)]. Denna förekomst finns kvar idag och har översiktligt uppmätts omfatta 10 m². Den växer i en sluttande äldre granskog, där det också finns en hel del vitmosstuvor.

1990-talet

Under 1990-talet genomfördes på Gotland olika inventeringar som berörde våtmarker. Magnus Martinsson inventerade för länsstyrelsens räkning våtmarker i ett riksomfattande projekt VMI (våtmarksinventeringen), med särskild inriktning på mossor, som bedömdes bristfälligt kända. Arne Pettersson, Karin Wågström och Karl-Johan Larsson inventerade för skogsvårdsstyrelsen sumpskog och skyddsvärda nyckelbiotoper, vilka ofta utgjordes av mindre våtmarker. Jag själv slutligen har tittat på öns vitmossor sedan 1983. Under de sista åren har jag också uppmärksammat andra mossor, särskilt dunmossa. Denna art växer i samtliga fall utom ett (Åminne) tillsammans med *Sphagnum*, varför jag åtog mig att vara "mossvåktare" för arten.

Under åren 1990-1995 upptäcktes genom dessa aktiviteter inte mindre än 18 nya lokaler för dunmossa på ön, se tabell 1. Dessa lokaler har uppenbarligen förbisett tidigare. Det är inte troligt att det skett en så vida spridd nykolonisering. Av de nyupptäckta lokalerna är 13 av mindre omfattning (1-3 m²). Dunmossan växer på dessa lokaler vid rinnande vatten, rännilar eller små bäckar, ofta i anslutning till källmyrar.

Fem av förekomsterna är av större omfattning (ca 25-50 m²). Den första av dessa upptäckte jag 1990, på kanterna av en meandrande liten skogsbäck i Follingbo socken, som går under det något missvisande namnet Dularån. Arealen dunmossa här har jag översiktligt beräknat till 52 m². Bäckens hyser

1800-talet

1863	Kräklingbo, källan Fattigmannen	-	J. P. Hellbom
1872	Gothem, Åminne	5 m ²	J. E. Zetterstedt
1890	Visby, Baggert hagen (S om Skubbs)	-	O. V. Wennersten

1900-1980

1959	Ekeby, Medebys, källmyrartad sluttning	10 m ²	Nils Lundqvist
------	--	-------------------	----------------

1990-talet

1990	Follingbo, Dularån, meandrande bäck	52 m ²	Stig Högström
"	Ardre, Hallute, källmyr	4 m ²	Stig Högström
"	Norrlanda, Barblunden, litet bäckdrag	2 m ²	Stig Högström
1991	Gammelgarn, Hugraivsån, skogsbäck	75 m ²	Stig Högström
"	Rute, källmyr norr Hursken	2 m ²	Stig Högström
1992	Garda, Petarve, källmyr	1 m ²	Stig Högström
"	Rute, Nors, källmyr	2 m ²	Magnus Martinsson
"	Stenkyrka, Gråne, liten bäck / bäckkupa	40 m ²	Magnus Martinsson
"	Stenkyrka, Lickershamn, källmyr	1 m ²	Magnus Martinsson
1994	Gerum, Boters källdrag	3 m ²	Arne Pettersson
"	Hellvi, våtmark vid Hideberget	1 m ²	Karin Wågström
1995	Ardre, norr fd Helgmyr, liten bäck	55 m ²	Arne Pettersson
"	Ålskog, Anningåkre, rännil	1 m ²	Arne Pettersson
"	Bunge, Bluttmo källmyrområde	1 m ²	Magnus Martinsson
"	Ardre, Lauritse, bäck	25 m ²	Arne Pettersson
"	Etelhem, källmyr norr fd Villbärsmyr	1 m ²	Karl-Johan Larsson
"	Gerum, Ajmunde, bäckdrag	1 m ²	Stig Högström
1996	Bro, SO Tingsbrogården, källmyr	1 m ²	Karin Wågström

Tabell 1. Lokaler med dunmossa på Gotland, med året för första fynd på respektive lokal. Arealen dunmossa har översiktligt uppmätts av mig på de förekomster som finns kvar idag.

även andra intressanta mossarter. Under en levermossexkursion 1991, som leddes av Thomas Hallingbäck antecknades *Aneura pinguis* fetbålsmossa, *Bazzania trilobata* stor revmossa, *Blasia pusilla* lerbålsmossa, *Calypogeia neesiana* torvsäckmossa, *Chiloscyphus pallescens* skogsblekmossa, *Lophozia bantrien-sis* källflikmossa, *Moerckia hibernica* kärmörkia och *Pellia endiviifolia* kragpellia. I skrivande stund pågår arbete med att skydda Dularån med s.k. biotopskydd. Det finns få naturliga meandrande bäckar på Gotland. Utöver den rika mossfloran växer i bäckens närhet *Blechnum spicant* kambräken och *Galium rotundifolium* gotlandsmåra (rikligt).

Nästa stora lokal med dunmossa påträffade jag 1991 i en starkt meandrande skogsbäck, benämnd Hugraivsån i Gammelgarns socken. Längs en närmare 1 km lång sträcka i den slingrande smalla bäcken och dess biflöde, påträffade jag 75 m² dunmossa, fördelade på 95 småförekomster. Detta gör den till den rikaste lokalen på ön. Även här växer kambräken invid bäcken.

Den tredje stora förekomsten påträffades av Magnus Martinsson 1992 inom ett större, relativt orört våtmarksområde vid Gråne i Stenkyrka socken. Detta område är ca 68 ha stort och är upptaget i naturvårdsverkets Myrskyddsplan för Sverige 1994. Områdets värde ligger i dess mångformighet med källkärr, sumpskog och bäckar. Dunmossan finns på flera ställen, rikast vid en bäck, men även på en bäckkupa. Arealen av dunmossan har jag beräknat till 38 m².

Den fjärde stora lokalen upptäcktes av Arne Pettersson 1995 i en källåder, som rinner fram i en sluttning i en äldre granskog i Ardre socken, norr om fd Helgmyr. På en kort sträcka av 30-40 m rinner bäcken fram över fin sandbotten i en liten ravin med kanterna några meter höga. Bäckstränderna är helt mosklädda, med dunmossa dominerade långa sträckor. Bland övriga mossor märks *Bazzania trilobata* stor revmossa. Den lätt sluttande äldre granskogen kring bäcken bedöms vara en nyckelbiotop med högt värde. Den kommer att undantas från skogliga åtgärder, som kan påverka den negativt. Arealen dunmossa har jag översiktligt beräknat till 55 m².

Den femte och sista större lokalen med dunmossa upptäcktes också av Arne Pettersson 1995. Här växer arten vid en liten skogsbäck i ett rätt vidsträckt våtmarksområde vid Lauritse norr om Ljugarn i Ardre socken. Arealen dunmossa har jag översiktligt uppmätt till 25 m². Våtmarksområdet hyser den rikaste förekomsten av vitmossor, som jag hittills har påträffats på Gotland.

Områdesbeskrivningar

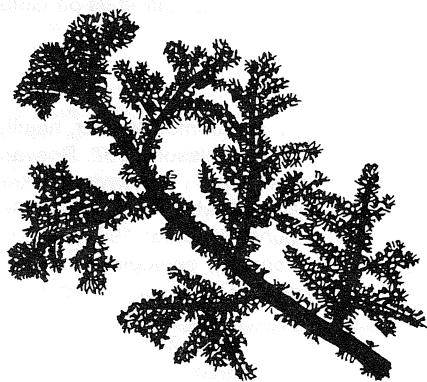
Naturbeskrivningar finns från en del dunmosslokaler, nämligen från Barblunden i Norrlanda socken (Larsson 1959, Ohlsson 1967, Rosvall 1976), Nors i Rute socken (Pettersson 1958), Lickershamn i Stenkyrka socken (Pettersson 1968), Boters källdrag i Gerum socken (Lindell 1987, Naturvårdsverket 1994) och Bluttmos i Bunge socken (Naturvårdsverket 1994). I mitt kommande *Sphagnum*-arbete kommer uppgifter om pH, geologiskt underlag, kärlväxter etc, att redovisas för alla dunmosslokaler av idag, som också hyser vitmossa, d v s alla utom Åminne.

Diskussion

Dunmossan är upptagen som hänsynskrävande bland de hotade växterna i Sverige (Databanken för hotade arter m fl 1991). Arten kräver källvatten och jämn markfuktighet. Sådana förutsättningar finns i de fuktiga avsnitten i gotländska barrskogar i de källmyrar med bäckar eller rännilar, som idag finns kvar, trots många skogsdikningar. Genom den nya lagstiftningen om biotopskydd som trätt i kraft 1 januari 1994, har ett skydd skapats just för sådan småvatten som dunmossans växtplatser.

Citerad litteratur

- Databanken för hotade arter & Naturvårdsverket, 1991. Hotade växter i Sverige 1990. Publicerat i samarbete med Världsnaturfonden WWF. Lund
- Gustafsson, L. 1987. Floravårdskommittén för mossor besöker Gotland. - Rindi 7:71-73
- Haglund, E. 1913. Om Gotlands hvitmossor. Sv.Bot.Tidskr. 7, sid 33-38
- Larsson, G. 1959. Norrlanda. anteckningar från min hemsocken. Visby
- Lindell, T. 1987. Källmyrkomplex i Gerum. Botanisk inventering. Länsstyrelsen i Gotlands län
- Ljunggren, G. 1854. Karta öfver staden Wisby med dertill lydande egor, på föranstaltande af Committéen till undersökning af grunderna för Städernas beskattning, efter vederbörligt förordnande upprättad af Gustaf Ljunggren. Naturvårdsverket. 1994. Myrskyddsplan för Sverige. Stockholm
- Ohlsson, A. 1967. Svenska orkidéer. Stockholm
- Pettersson, B. 1958. Dynamik och konstans i Gotlands flora och vegetation. Acta Phytografica Suecica 40
- Pettersson, B. 1968. Inventering av växtlighet och landskapsbild. I: Länsstyrelsen i Gotlands län. Översiktsplan för Gotlandskusten. Del 1. Stockholm
- Rosvall, S. 1976. Fagningros och jordsyren. Södertälje
- SOK Svaide. 1979. Svaide-bladet. Fritidskarta. Skala 1:20.000. AB Älvsby-Tryck. Älvsbyn.
- Zetterstedt, J.E. 1876. Musci et Hepaticæ Gotlandiæ, KVAH bd 13, nr 14. Stockholm. (Också utgiven med svensk text, översatt från latinet av Jens Corneliuson, av länsstyrelsen i Gotlands län 1993, under titeln Gotlands bladmossor och levermossor.

Myrinia 6 (2), 51–52 (1996)

Dvärgghannar hos svenska pleurokarpa bladmossor

Lars Hedenäs

Naturhistoriska Riksmuseet, Sekt. för Kryptogambotani, Box 50007, S- 104 05 Stockholm, Sverige

Abstract: *The occurrence of dwarf male plants in Hypnum sect. Hamulosa and in Breidleria in Sweden is discussed. In addition a find of dwarf males in Brachythecium glareosum is reported.*

I en tidigare översikt över de pleurokarpa bladmossornas morfologi och anatomi (Hedenäs 1994), hävdades att man inte hittar dvärgghannar hos några av våra pleurokarper. Tyvärr hade jag när jag skrev detta förbisett att vi faktiskt har åtminstone tre arter där dvärgghannar förekommer, nämligen *Hypnum callichroum*, *H. hamulosum* och *Breidleria pratensis* (jfr. Ando 1972). Dessutom finns de hos den nyligen beskrivna *Hypnum holmenii* Ando, en art som är känd från Finland men ännu ej påvisats i Sverige. Hos *H. callichroum* och *B. pratensis* kan hanplantorna vara antingen dvärgar eller "normalstora", medan för de andra arterna endast dvärgghannar är kända. Som synes är det bara inom sektionen *Hamulosa* bland våra *Hypnum*-arter, samt inom släktet *Breidleria* vi hittar dessa dvärgghannar. Både i sektionen *Hamulosa* och i släktet *Breidleria* förekommer dvärgar även hos utomnordiska arter, *Hypnum plicatulum* (Lindb.) Jaeg. och *H. subimponens* Lesq., respektive *Breidleria erctiuscula* (Sull. & Lesq.) Hedenäs. De finns dessutom hos ett par arter i två *Hypnum*-sektioner vi inte har i vårt område. Det är alltså klart att förekomst eller frånvaro av dvärgghannar är en taxonomisk karaktär att ta hänsyn till både på art och sektionsnivå inom släktet *Hypnum*. Hittar man dvärgghannar hos en *Hypnum* är det alltså en art inom sektionen *Hamulosa*, men inte nödvändigtvis tvärtom eftersom *H. callichroum* ibland har normalstora hanplantor. Vidare kan man vara säker på att man har samlat *Breidleria pratensis* och inte *Calliergonella lindbergii* om man hittar dvärgghannar, men eftersom *B. pratensis* också kan ha stora hanplantor kan man inte heller här vara säker om man hittar sådana. Jag har sett dvärgghannar hos svenskt material av de hittills nämnda svenska arterna som kan ha sådana, så de förekommer alltså även i vårt land. Warnstorf (1906) uppger även att han sett dvärgghannar på en mellanform mellan *Campyllum stellatum* och *C. protensum*. Han beskriver dem mycket detaljerat, och det verkar inte troligt att han skulle ha misstagit sig, men jag har ännu inte lyckats bekräfta denna observation. Däremot har jag sett dvärgghannar på en svensk

kollekt av *Brachythecium glareosum* (Södermanland, Trosa-Vagnhärad, vid kalkbrottsområdet V om Fänsåker, 26 maj 1996, L. Hedenäs, S). Kanske finns det flera exempel i vår flora?

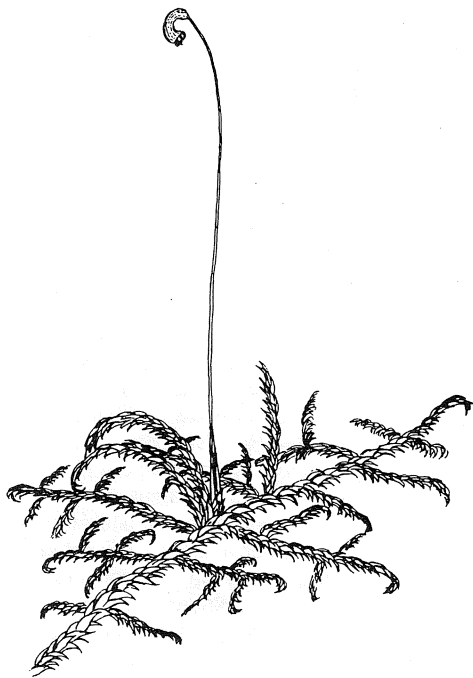
Hur bär man sig då åt för att hitta dessa miniatyrplantor? Störst chans att finna dem har man om man tittar på en kapselbärande kollekt, vilket gör att det kanske kan vara besvärligt att hitta lämpligt material. Har man fertilt material tittar man på och mellan bladen i de äldre delarna av skotten, där bladen i stor utsträckning har börjat dö, och där man ibland kan hitta alger av olika slag som påväxt. Här kan man efter en stunds sökande, helst med stereolupp, hitta små gröna knoppar. Dessa, eller gärna hela bladen som de ibland sitter på, lägger man på ett objektglas och gör ett vanligt mikroskop-preparat. I mikroskop kan man sedan studera dessa lustiga plantor noggrannare. Dvärgghannarna har ett protonema (ser ut ungefär som en grön algtråd), är normalt mindre än vanliga perigon (hangrenar), och har några få blad, som hos lite äldre skott höljer ett eller ett par anteridier (se Fig. 10 i Hedenäs 1994).

Citerad litteratur

Ando, H. 1972. Studies on the genus *Hypnum* Hedw. (I). J. Sci. Hiroshima Univ. Series B, Div. 2 (Botany) 14: 53-73.

Hedenäs, L. 1994. Pleurokarpa bladmossor. Gametofytens morfologi och anatomi. Myrinia 4: 4-17.

Warnstorf, C. 1906. Kryptogamenflora der Mark Brandenburg. Laubmoose. Zweiter Band. Heft V, pp. 833-1160. Leipzig.

Några mossfynd på Hoverberget i Jämtland

Tomas Hallingbäck

Sveriges Lantbruksuniversitet, Artdatabanken, Box 7072, 750 07 UPPSALA

Abstract. During a visit to the mountain Hoverberget, in the boreal southern part of Jämtland province, 118 mosses and 56 liverworts were noted. The mountain reaches from 300 to 550 m above the sea level. One interesting aspect of the bryophyte flora of this mountain is the mixture of many southern and northern floristic elements found in the western very steep rocky slopes of the mountain.

Hoverberget, ett nästan tvärbrant berg i Jämtland, ligger på en halvö i Storsjöns sydligaste vik i Bergs socken. Berget är förutom sin branta profil som reser sig 250 m över Storsjön, kanske mest känt för den fina utsikt över Storsjön som besökaren har från bergets topp. Berömda är även Hoverbergets sprickbildningar, främst den djupa och den sågenomspunna Hoverbergsråman samt Hoverbergsgrottan som är ca. 80 m lång och 25 hög.

Under två dagar i juni 1996 fick jag möjlighet att exkurera på berget och bekanta mig med mossfloran. Jag hade stor hjälp av två duktiga botanister från trakten, Anita Andersson och Pontus Wallén. Hoverberget har vid ett flertal tillfällen fått besök av mossexperten (bryologer), men mossfloran och vegetationen har adrig blivit beskriven och någon sammanställning av gjorda fynd tycks saknas (enl. Fritz Eriksson, muntl.). I de offentliga herbarierna (Riksmuseet i Stockholm och Fytoteket i Uppsala) finns insamligar från Hoverberget gjorda redan från 1860-talet av F. Brehm. Något senare besökte apotekare A. Grape berget under perioden 1898-1912 och han uppmärksammade bl. a. *Anomodon viticulosus*, *Antitrichia curtipendula*, *Grimmia elatior* och *Neckera crispa*. Därefter kom provinsialläkare G. Åberg som även han gjorde många insamlingar från berget. Åberg besökte berget från 1914 fram till 1920 och hittade bl. a. de sydliga bladmossorna *Anomodon attenuatus* och *Mnium ambiguum*. Även botanisten H. W. Arnell från Stockholm som reste mycket i Jämtland besökte berget och hittade 1909 bl. a. den sällsynta *Pseudoleskea tectorum*. Andra mossamlare som exkurerat på berget är pastor J. Lagerkranz 1909 och adjunkt G. K. Kjellmark 1904. Förutom dessa har troligen en lång rad andra bryologer stannat till vid Hoverberget kanske på väg till fjällen.

Påtagligt är att Hoverberget hyser en blandning av både sydliga och nordliga arter. Fjorton typiskt sydliga arter finns på berget och 23 nordliga. Tillsammans med några få andra platser i Norrland är Hoverberget även nordligaste utposten för grov fjädermossa (*Neckera crispa*). I nordliga delen av sitt utbredningsområde har många arter en tendens att kräva kalk eller åtminstone mineralrika underlag. Detta antyds åtminstone av hårgräsmossan (*Cirriphyllum pilliferum*) och spjutmossa (*Calliergonella cuspidata*). Intressant utpostlokal för en mer typisk fjällart är bandgräsmossa (*Brachythecium latifolium*) som växte i källpåverkad sumpskog på bergets östsluttning. Nordlig är även levermossan fjälllobmossa (*Tritomaria scitula*) som växte i klippskrevor nere i Rämnan.

Några intressanta fynd

Anastrepta orcadensis (snedbladsmossa) återfanns i Rämnan och är sedan länge känd från berget. Arten växer i Sverige på mossiga block av silikatsten i klipp- och rasbranter, raviner och kanjoner med hög luftfuktighet. I fjälltrakterna finns den även på subalpina hedar. Detta är troligen den största mossrariteten som Hoverberget har att bjuda på och den har här en av sina östligaste utposter i Sverige. Arten är oceanisk till sin utbredning och finns framför allt i västra Norge på subalpin nivå, och når in i västra Dalarna, Härjedalen och Jämtland. Hoverbergslokalen är att betrakta som en utpost och utgör troligen en reliktpopulation från en tidsperiod med fuktigt atlantiskt klimat. När sedan klimatet blev mer kontinentalt klarade sig snedbladsmossan kvar endast i djupa raviner och klyftor likt Rämnan. Arten är aldrig funnen fertil i Sverige utan tycks sprida sig endast med de små röda groddkorn som sitter i toppen av skotten. Artens kapacitet att sprida sig tycks idag vara begränsad och kravet på hög och jämn luftfuktighet gör att dess möjligheter att växa utanför det djupaste och fuktigaste partiet av rämnan är små.

Anomodon spp. (baronmossor). De tre baronmossorna (piskbaronmossa *Anomodon attenuatus*, liten *A. longifolius* och grov baronmossa *A. viticulosus*) växer i Norrland på bergväggar och block av bergarter med basiska mineraler, gärna i varma sydbranter, inte sällan på lodytor av kalksten. Alla tre påträffades i nedre delen av bergets västsluttning.

Brachythecium latifolium (bandgräsmossa) växer på mark med fuktig och mineralrik jord. Arten gynnas av rörligt markvatten. De flesta fynden är gjorda på stränder i subalpin zon, i videsnår och snölegor i lågalpin zon. På Hoverberget hittades den i en sumpskog på bergets östsluttning.

Cnestrum schisti (klippmyggmossa) växer alltid på sten på bergväggar, klippfyllor och i klippspringor av silikatsten, grönsten och skiffer med ett litet inslag av kalkrika mineraler. Endast funnen på västexponerade bergväggar i närheten av stora grottan.

Cynodontium suecicum (nordisk klipptuss) växer i Sverige på sten, särskilt lodytor av silikatsten, skuggigt i klipp- och rasbranter i barrskogslandskapet. Arten anses ha sin huvudsakliga utbredning i Sverige-Norge och tycks vara sällsynt utanför de Nordiska länderna. De flesta och största populationerna av nordisk klipptuss finns i inre Norrland. Arten finns med i EU's lista över arter som

behöver skydd. På Hoverberget hittades denna endast i reservatet på bergets östsluttning relativt högt upp.

Hypnum hamulosum (fjällfläta) växer på block och klippfyllor av kalksten samt i klippskrevor av skiffer. De flesta fynden är gjorda i alpina klipp- och rasbranter, upp till mellanalpin zon. Endast funnen i Rämnan på en bergvägg.

Lophozia ascendens (liten hornflikmossa) växer på murken ved, särskilt grova lågor av gran som ligger skuggigt och fuktigt. Kräver hög luftfuktighet och naturskogsqualiteter. På Hoverberget hittades arten endast i skogsreservatet på bergets östsluttning.

Mnium ambiguum (nordstjärnmossa) växer på fuktig jord i grottor och skrevor av skiffer, grön- och kalksten. Kräver hög luftfuktighet och skugga. Den är sällsynt funnen i raviner, kanjonbildningar samt stränder i skogslandet i Sverige. Även denna fanns endast i ett av de djupaste partierna av Rämnan.

Neckera crispa (grov fjädermossa) växer på sten på torra överlutor av kalk- och grönsten. På Hoverberget endast funnen på mycket skuggade bergväggar i Rämnan.

Pseudoleskeella tectorum (nordlig dvärgbågmossa) växer på basiska bergväggar, i grottor och skrevor av bergarter med stort inslag av kalk. Företrädesvis en subalpin art som finns upp till lågalpin zon. Liksom bandgräsmossa och fjällfläta är detta en alpin art som är mycket sällsynt i låglandet. På Hoverberget finns den både i Rämnan och på en bergvägg i västbranten inte långt från stora grottan.

Rhytidium rugosum (ruggmossa) växer på exponerade klippfyllor, företrädesvis på fjällhed (fjällsippehed), men här och var även i bergbranter (främst sydbranter) och i låglandet även på kalkrika hållmarker (t ex Ölands alvar). Denna mycket vackra mossas utgör ett praktfullt inslag på Hoverberget och förekommer på så gott som alla exponerade delar av berget.

Artförteckning

Förteckning över mossor funna på Hoverberget 13-14 juni 1996. N (*) =arter med högt naturvärde (Hallingbäck 1996); 1. Rämnan övre, 2. Rämnan nedre, 3. Skogsstigen, 4. Toppen, 5. Rika sumpskogen, 6. Östbranten (reservatet), 7. Västbranten, 8. Sydvästbranten nedre, 9. Sydvästbranten övre, 10. Sydändan.

	N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Abietinella abietina</i> (gruskammossa)	-	♦	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-
<i>Amphidium lapponicum</i> (lapptrattmossa)	*	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Amphidium mougeotii</i> (kuddtrattmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anastrepta orcadensis</i> (snedbladsmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anastrophyllum hellerianum</i> (vedtrappmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anastrophyllum minutum</i> (liten trappmossa)	*	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Anastrophyllum saxicola</i> (blocktrappmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Andreaea rupestris</i> (sotmossa)	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Aneura pinguis</i> (fetbålmossa)	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Anomodon attenuatus</i> (piskbaronmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	-	♦	-	-
<i>Anomodon longifolius</i> (liten baronmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	♦	-	-

	N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Anomodon viticulosus</i> (grov baronmossa)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Atrichum undulatum</i> (vågig sågmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Aulacomnium palustre</i> (räffelmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Barbilophozia attenuata</i> (pigglummersmossa)	-	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Barbilophozia barbata</i> (lundlummersmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Barbilophozia lycopodioides</i> (skogslummersmossa)	-	-	-	♦	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Bartramia halleriana</i> (stor äppelmossa)	*	-	♦	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Bartramia pomiformis</i> (kuddäpelmossa)	-	♦	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Bazzania tricenata</i> (liten revmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Blepharostoma trichophyllum</i> (hårfliksmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Brachythecium erythrorhizon</i> (taigagräsmossa)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Brachythecium latifolium</i> (bandgräsmossa)	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Brachythecium reflexum</i> (spåd gräsmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Brachythecium rivulare</i> (källgräsmossa)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Brachythecium salebrosum</i> (skogsgräsmossa)	-	-	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Brachythecium starkei</i> (spärrgräsmossa)	-	-	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Breidleria pratensis</i> (skrynkefläta)	*	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-
<i>Bryoerythrophyllum recurvirostrum</i> (rödfotsmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Bryum pseudotriquetrum</i> (kärnbryum)	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Calliergon giganteum</i> (stor skedmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Calliergonella cuspidata</i> (spjutmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Calypogeia muelleriana</i> (sumpsäckmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Campylium stellatum</i> (guldspärmossa)	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-	-
<i>Cephalozia ambigua</i> (fjällträdmossa)	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cephalozia bicuspidata</i> (jordträdmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cephalozia pleniceps</i> (trubbtträdmossa)	-	-	♦	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Chiloscyphus minor</i> (kornblekmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Chiloscyphus pallescens</i> (skogsbekkmossa)	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-	-
<i>Chiloscyphus profundus</i> (vedblekmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Cirriphyllum piliferum</i> (hårgräsmossa)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Climacium dendroides</i> (palmmossa)	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-	-
<i>Cnestrum schisti</i> (klippmyggmossa)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Conocephalum conicum</i> (rutlungmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cratoneuron filicinum</i> (källtuffmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Cynodontium polycarpon</i> (bergklipptuss)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cynodontium strumiferum</i> (strumaklipptuss)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	♦
<i>Cynodontium suecicum</i> (nordisk klipptuss)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Cynodontium tenellum</i> (liten klipptuss)	-	-	♦	-	-	-	♦	-	-	-	♦
<i>Dicranoweisia crispula</i> (nordsnurrmossa)	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Dicranum brevifolium</i> (kalkkvastmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Dicranum flexicaule</i> (skogskvastmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Dicranum majus</i> (stor kvastmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Dicranum montanum</i> (stubbkvastmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	♦
<i>Dicranum polysetum</i> (vågig kvastmossa)	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Dicranum scoparium</i> (kvastmossa)	-	♦	-	-	-	-	♦	-	♦	-	♦
<i>Diplophyllum taxifolium</i> (bergveckmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Ditrichum crispatissimum</i> (jättegrusmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Ditrichum flexicaule</i> (plyschgrusmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Encalypta ciliata</i> (flikklockmossa)	-	-	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-
<i>Encalypta streptocarpa</i> (stor klockmossa)	-	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Eurhynchium pulchellum</i> (liten sprötmossa)	-	♦	-	♦	-	-	-	-	-	-	-
<i>Frullania dilatata</i> (hjälmfrullania)	-	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Frullania fragilifolia</i> (spåd frullania)	*	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Frullania tamarisci</i> (klippfrullania)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Geocalyx graveolens</i> (terpentinmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Grimmia affinis</i> (nordgrimmia)	-	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Grimmia elatior</i> (stor grimmia)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Grimmia funalis</i> (skruvgrimmia)	-	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Grimmia ovalis</i> (hällgrimmia)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-

	N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Grimmia torquata</i> (snurrgrimmia)	*	♦	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Grimmia trichophylla</i> (klippgrimmia)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Gymnostomum aeruginosum</i> (kalkkuddmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Harpanthus flotovianus</i> (stor måntandsmossa)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Hedwigia ciliata</i> (kakmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Helodium blandowii</i> (kärrkammosa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Heterocladium dimorphum</i> (spårrasselmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Homalothecium sericeum</i> (guldlockmossa)	*	-	-	-	-	-	-	♦	♦	♦	-
<i>Homomallium incurvatum</i> (klångmossa)	*	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Hylocomiastrum umbratum</i> (mörk husmossa)	*	-	-	♦	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Hylocomium splendens</i> (husmossa)	-	♦	-	♦	-	♦	-	-	-	-	♦
<i>Hypnum hamulosum</i> (fjällfläta)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Isoetecium alopecuroides</i> (rättsvansmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Jungermannia leiantha</i> (rörsvepemossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Kiaeria blyttii</i> (krusborstmossa)	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lejeunea cavifolia</i> (blåsfliksmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lepidozia reptans</i> (fingermossa)	-	-	♦	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Leucodon sciurioides</i> (allémossa)	*	-	-	-	-	-	-	♦	♦	♦	♦
<i>Lophozia ascendens</i> (liten hornflikmossa)	*	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Lophozia bicrenata</i> (sandflikmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Lophozia collaris</i> (skuggflikmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Lophozia heterocolpos</i> (kalkflikmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Lophozia incisa</i> (krusflikmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lophozia longidens</i> (hornflikmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	♦	-	♦
<i>Lophozia longiflora</i> (vedflikmossa)	*	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	♦
<i>Lophozia sudetica</i> (mörk flikmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Lophozia ventricosa</i> (jordflikmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Marchantia alpestris</i> (fjällungmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Metzgeria furcata</i> (bandmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Mnium ambiguum</i> (nordstjärnmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Mnium hornum</i> (skuggstjärnmossa)	-	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Mnium marginatum</i> (uddstjärnmossa)	*	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Mnium spinosum</i> (taggstjärnmossa)	*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Mnium stellare</i> (blek stjärnmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Neckera complanata</i> (platt fjädermossa)	-	♦	♦	-	-	-	-	-	♦	-	♦
<i>Neckera crispa</i> (grov fjädermossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Neckera oligocarpa</i> (nordlig fjädermossa)	*	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Orthothecium intricatum</i> (liten glanmossa)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Paludella squarrosa</i> (piprensarmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Palustriella decipiens</i> (nordtuffmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	♦	-	-	-
<i>Paraleucobryum longifolium</i> (skärbladsmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Pellia neesiana</i> (ringpelia)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Plagiochila asplenioides</i> (praktbräkenmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	♦
<i>Plagiochila porelloides</i> (liten bräkenmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Plagiomnium ellipticum</i> (kärrpraktmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Plagiomnium medium</i> (bågpraktmossa)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Plagiomnium rostratum</i> (kalkpraktmossa)	-	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Plagiopus oederi</i> (kalkäppelmossa)	-	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Plagiothecium denticulatum</i> (skogssidenmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Platydictya jungermannii</i> (dvärgkrypmsa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Pleurozium schreberi</i> (väggmossa)	-	♦	-	♦	-	-	♦	-	-	-	♦
<i>Pogonatum dentatum</i> (nordlig grävlingmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Pogonatum urnigerum</i> (stor grävlingmossa)	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Pohlia cruda</i> (opalnicka)	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-
<i>Pohlia nutans</i> (vanlig nickmossa)	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Polytrichastrum alpinum</i> (nordlig björnmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Polytrichastrum longisetum</i> (kärrbjörnmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Polytrichum commune</i> (stor björnmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-
<i>Polytrichum juniperinum</i> (enbjörnmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-

	N	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
<i>Polytrichum piliferum</i> (hårbjörnmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Porella platyphylla</i> (trädporella)	*	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-	♦
<i>Pseudoleskeella nervosa</i> (spetsig dvärgbågmossa)	-	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-
<i>Pseudoleskeella tectorum</i> (nordlig dvärgbågmossa)	-	-	♦	♦	-	-	-	-	-	♦	-
<i>Pterigynandrum filiforme</i> (repmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	♦	♦
<i>Ptilidium ciliare</i> (stor fransmossa)	-	♦	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Ptilidium pulcherrimum</i> (tät fransmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Ptilium crista-castrensis</i> (kammossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Racomitrium fasciculare</i> (gulgrön raggmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Racomitrium lanuginosum</i> (grå raggmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Racomitrium microcarpon</i> (nordraggmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Radula complanata</i> (samboradula)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rhizomnium magnifolium</i> (stor rundmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Rhizomnium pseudopunctatum</i> (fjällrundmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Rhizomnium punctatum</i> (bäckrundmossa)	-	-	♦	-	-	♦	♦	-	-	-	-
<i>Rhytidiadelphus subpinnatus</i> (skogshakmossa)	*	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i> (kranshakmossa)	*	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-	-
<i>Rhytidium rugosum</i> (ruggmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	♦	♦	-	♦
<i>Riccardia latifrons</i> (handbålmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Sanionia uncinata</i> (cirkelmossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Scapania curta</i> (jordskapania)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Scapania gymnostomophila</i> (grottskapania)	*	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Scapania irrigua</i> (strandskapania)	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Scapania mucronata</i> (uddskapania)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Scapania paludicola</i> (kärrenskapania)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Scapania umbrosa</i> (sågskapania)	-	♦	♦	♦	-	-	-	-	-	-	-
<i>Schistidium apocarpum</i> (strålblommossa)	-	♦	-	-	-	-	-	♦	♦	-	♦
<i>Scorpidium cossonii</i> (spåd skorpiomossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Sphagnum girgensohnii</i> (granvitmossa)	-	♦	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Sphagnum quinquetarium</i> (kantvitmossa)	*	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Sphagnum squarrosum</i> (spärrvitmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Sphagnum warnstorffii</i> (purpurvitmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Splachnum rubrum</i> (röd parasollmossa)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Straminergon stramineum</i> (blek skedmossa)	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Tetralophozia setiformis</i> (rostlummermossa)	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-	-
<i>Tetraphis pellucida</i> (fyrtandsmossa)	-	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Thuidium recognitum</i> (kalktujamossa)	*	-	-	-	-	-	♦	♦	-	-	-
<i>Timmia austriaca</i> (skogstimmia)	*	-	-	-	-	-	♦	-	-	-	-
<i>Tomentypnum nitens</i> (gyllenmossa)	*	-	-	-	-	♦	-	-	-	-	-
<i>Tortella tortuosa</i> (kruskalkmossa)	-	♦	-	-	-	-	♦	♦	♦	-	♦
<i>Tortula ruralis</i> (takskrummossa)	-	♦	-	-	-	-	-	♦	♦	-	♦
<i>Tritomaria quinqueidentata</i> (stor lobmossa)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tritomaria scitula</i> (fjälllobmossa)	-	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Ulotia curvifolia</i> (nordlig ulota)	-	♦	-	-	-	-	-	-	-	-	♦

Citerad litteratur

Hallingbäck, T. 1996. Ekologisk katalog över mossor. ArtDatabanken, SLU, Uppsala. Rapport 4558.

Myrinia 6 (2), 59–61 (1996)

Det tredje fyndet av *Plagiochila norvegica*, taggbräkenmossa

Nils Cronberg

Inst för Systematisk Botanik, Lunds Universitet, Ö Vallg 18-20, S-223 61 Lund

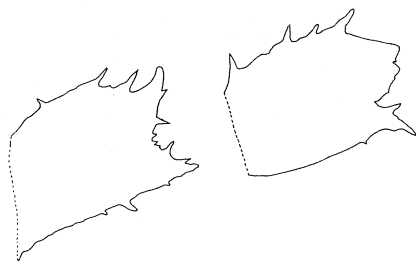
Abstract. A new locality for *Plagiochila norvegica* is reported from S Sweden. The locality is geographically distant from the two previously known Norwegian populations. It is proposed that "*P. norvegica*" could have arisen multiple times by mutation of *P. porelloides*.

En kulen novemberdag 1988 ledde jag en exkursion till en plats som är känd som Dörröds Fälad, belägen uppe på Romeleåsen i sydvästskåne. Jag brukar emellanåt ta studenter dit därför att det finns en tämligen rik mossflora med representanter för många mossgrupper på ett bekvämt avstånd från Lund. Största nackdelen med lokalen är att det är lätt att gå vilse eftersom stigarna i området delvis är upptrampade av rådjur och kronhjortar och därför löper lite kors och tvärs. Dörröds Fälad är gammal betesmark som med tiden blivit igen-vuxen. I samband med att området blev naturreservat på 70-talet genomfördes en del röjningar. I en del av området restaurerades en betesmark. Resten av området har fortsatt att växa igen mer eller mindre okontrollerat med blandlövskog med stort inslag av hassel. Det geologiska underlaget, som består av järngnejs, går i dagen på ett par ställen men är mestadels överlagrat av en tämligen kalkrik moränlera. En grund ravin med en liten bäck ringlar sig genom området. Den rika, fuktiga och skuggiga miljön är en god växtplats för mossor och ganska typisk för de skånska åsarna. Liksom mossfloran är kärlväxtfloran artrik utan några extrema sällsyntheter (Malm & Regnéll 1974).

Vi hade letat oss fram till den lilla bäckravinen och ägnat en stund åt att titta på mossorna där. Sanning att säga började de arma studenterna nog att tycka att de fått tillräckligt, särskilt som snöblandat regn börjat falla. Jag ville i alla fall demonstrera några mossor som växte på stenar i bäcken innan jag avslutade övningarna och förhoppningsvis skulle lyckas leda gruppen tillbaks. Jag plockar upp ett stycke *Plagiochila porelloides*, liten bräkenmossa. Döm om min förvåning när jag finner spridda skott i kolleken med tydligt flikade blad tillsammans med normal *P. porelloides*. Det slår mig omedelbart att detta påminner om något som ett par norrmän beskrivit som ny art i tidskriften *Lindbergia* bara några månader tidigare. Jag memorerar platsen för fyndet så långt

det låter sig göras. Exkursionen avslutas och vi letar oss tillbaka till fordonen som ska ta oss tillbaka till Lund.

Den av Hans Blom och Jarle Holten upptäckta levermossan *Plagiochila norvegica*, taggbräkenmossa, (Blom & Holten 1988) har tvåflikade blad med 30–70 utdragna tänder i bladkanten. Den är alltså med en vanlig handlupp, eller rent av för blotta ögat, lätt att känna igen och skilja från andra svenska *Plagiochila*-arter. Arten är känd från två lokaler i västra Norge, där den växer på sten i skuggig och fuktig miljö

Figur 1. Bladet hos *P. norvegica* är tvåflikat, ofta med olikstora flikar. Bladtänderna är olikstora och oregelbundet placerade. I det skånska materialet finns som regel 10–20 tänder, i det norska 2–3 gånger fler. Storleken hos de avbildade bladen är 1.0 x 0.65 mm.

Under mikroskopet visade det sig att den funna mossan var mycket lik *P. norvegica*, i det att bladen var tvåflikig och försedda med utdragna tänder (Fig 1). Tänderna var emellertid färre och oljekropparna fler än typmaterialet. Storleken på blad och bladceller var genomgående något mindre (Tabell 1). Bestämningen konfirmerades senare av Hans Blom.

Jag har vid flera tillfällen grundligt eftersökt *P. norvegica* på den skånska lokalen. På grund av lokalens karaktär och de omständigheter som rådde när den först blev funnen har det varit svårt att återfinna den exakta fyndplatsen. Dessa eftersökningar har tyvärr inte resulterat i något återfynd. Om *P. norvegica* finns kvar på lokalen så är den mycket ovanlig. *Plagiochila porelloides* är däremot vanlig och det går också att finna enstaka exemplar av *P. asplenioides*, praktbräkenmossa. Andra vanliga arter är: *Brachythecium rivulare* (källgräsmossa), *Plagiomnium affine* (skogspraktmossa), *Rhizomnium punctatum* (bäckrundmossa), *Rhynchostegium riparioides* (bäcknäbbmossa) och *Thuidium delicatulum* (skuggtujamossa).

Det är onekligen förvånande att påträffa en sällsynt, oceanisk norsk mossas på det här sättet. Kanske är den förbisedd och finns på andra ställen. De två andra svenska arterna av släktet *Plagiochila* är så pass vanliga att bryologer inte särskilt eftersöker dem. Emellertid är *P. norvegica* så distinkt att man knappast går förbi.

En annan förklaring skulle kunna vara att *P. norvegica* är en genetisk modifikation av *P. porelloides*, ett slags mossornas ornäsbjörk. För denna förklaring

	Hordaland (inkl typmaterial)	Dörröds Fäläd
Blad		
längd (mm)	1.5–2.4	1.0–1.6
bredd (mm)	1.3–2.0	0.65–1.1
Antal tänder	32–69	10–20
Celler i övre bladmitt (µm)		
längd	28–35	23–31
bredd	25–32	21–27

Tabell 1. Blad- och cellstorlekar hos *Plagiochila norvegica*.

talar den konstiga geografiska utbredningen och i fallet med Dörröds Fälädspopulationen det faktum att skotten växte direkt i en tuva av *P. porelloides*. Även på typlokalen förekommer den tillsammans med *P. porelloides*. Ibland kan en enda mutation skapa drastiska morfologiska förändringar, t ex om den påverkar produktion av hormoner. I kultur har man kunnat inducera olika morfologiska förändringar hos en besläktad art, *P. arctica*, genom tillsats av vissa kemikalier i odlingssubstratet (Basile 1979). I släktet *Plagiochila* anses tvåflikade blad vara en ursprunglig karaktär medan oflikade blad som finns hos *P. porelloides* och *P. asplenioides* är härledda ur de tvåflikiga genom att bladet utvecklas från en initialcell istället för två. Det är tänkbart att det krävs en enda mutation för att övergå från enflikighet till tvåflikighet och att bladtändernas storlek jämte andra karaktärer förändras parallellt.

De välutvecklade tänderna i bladkanten finns annars också hos *P. britannica*, en art som är endemisk för Storbritannien. *Plagiochila britannica* saknar dock tvåflikade blad. Denna art anses ha uppstått ur *P. porelloides* genom en kromosomtalsfördubbling (Paton 1979, Smith 1990). På samma sätt skulle *P. norvegica* kunnat uppstå på flera ställen som en mutation eller en kromosomtalsfördubbling ur *P. porelloides*. I det senare fallet skulle man möjligen kunna tala om *P. norvegica* som en egen art, fast då kan man undra hur den förhåller sig till *P. britannica*. I det förra fallet skulle *P. norvegica* betraktas som en genetisk variant av *P. porelloides* i likhet med ornäsbjörken, dvs mer som en kuriositet.

Det enda sättet att ta reda på vad *P. norvegica* egentliga identitet är att finna mer material, helst levande, så att det går att göra kromosomtalsbestämningar och andra genetiska studier. Titta därför en extra gång nästa gång du ser *Plagiochila*, det kan vara *P. norvegica*!

Lokaluppgift

På silikatsten i liten skogsbäck, skuggad av blandskog med hassel och ek. Skåne, Veberöds sn, Dörröds Fäläd. Rubinkod: 2D 3a 0623. Nils Cronberg 1988-11-16.

Citerad litteratur

- Basile, D. V. 1979: Hydroxyproline-induced changes in form, apical development, and cell wall protein in the liverwort *Plagiochila arctica*. Amer. J. Bot. 66, 776–783.
- Blom, H. H. & Holten, J. I. 1988: *Plagiochila norvegica*, a new hepatic from West Norway. Lindbergia 14, 8–11.
- Malm, G & Regnéll, G. 1974: Dörröds Fäläd. Malmöhus län. Inventering av naturvårdsvärden samt förslag till skötselplan. Statens Naturvårdsverk PM 559, Stockholm.
- Paton, J. A. 1979: *Plagiochila britannica*, a new species in the British Isles. – J. bryol. 10, 245–256.
- Smith, A. J. E. 1990: The liverworts of Britain and Ireland. Cambridge University Press, Cambridge.

Vad dölja mossors namn? En bryo-etymologisk resa

Niklas Lönnell, Pontonjärg. 49 IV, 112 37 Stockholm

Abstract: The etymology of scientific names of bryophytes are commented with examples of *Dichelyma*.

Från personer som introduceras till bryologin framförs ofta klagomål på att de latinska mossnamnen är krångliga och svåra att lära sig jämfört med t.ex. kärlväxter. Vare sig detta är sant eller inte så kan inlärandet av de latinska namnen underlättas om dessa bokstavskombinationer får ett innehåll, en betydelse som kanske ger information om någon karaktär som utmärker släktet eller arten.

När det gäller artepitet finns för kärlväxter många sammanställningar. För mossor är många av artepiteten gemensamma med kärlväxterna varför den nyutkomna "Växternas latinska namn-förklaringar av latinska och grekiska ord" Iseborg (1996) kan ge hjälp med de flesta artepiteten.

När det gäller släktnamn har jag inte lyckats hitta någon heltäckande sammanställning. Många av släktnamnen finns dock förklarade i Crum (1981) och Mönkemeyer (1927) för bladmossor samt Müller (1957) för levermossor. Andra verk som tar upp etymologier är Augier (1966) och Nannfeldt & Du Rietz (1952).

Släktet *Dichelyma* - klomossor

Släktet *Dichelyma* är bildat av de två grekiska orden **dichao**, som betyder delad och **elyma**, som betyder segel (Mönkemeyer 1927). Ett delat segel således vilket torde syfta på utseendet på kapselns mössa (Crum 1981) (Fig. 1). Släktet namngavs av C.G. Myrin 1832.

Det svenska namnet klomossor syftar på de smalt tillspetsade bladen som är ensidigt böjda.

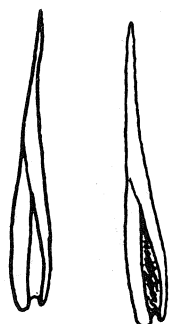

Fig. 1. Skiss över "mössan" hos *Dichelyma falcatum* klomossa, som givit släktet dess namn. Teckning efter Limpricht (1895).

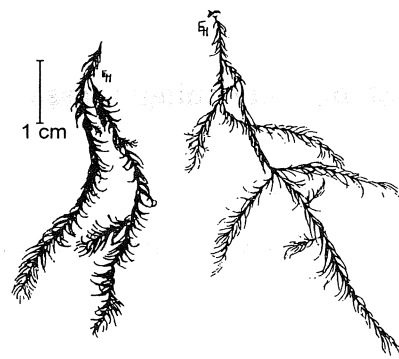

Fig. 2. Skott av *Dichelyma falcatum* klomossa (t.v.) och *D. capillaceum* hårklomossa (t.h.). Teckning av Eva Hylander.

Citerad litteratur

- Augier, J. 1966: Flore des Bryophytes. Paris.
Crum, H. A. & Anderson, L. E. 1981: Mosses of North America Volume 2. New York. Columbia University Press.
Iseborg, R. 1996: Växternas latinska namn-förklaringar av latinska och grekiska ord. Stockholm. Botaniska Sällskapet i Stockholm.
Limpricht, K.G. 1895: Dr L. Rabenhorst's Kryptogamenflora. Leipzig. Verlag von Eduard Kummer.
Mönkemeyer, W. 1927: Die Laubmoose Europas, Anraeales-Bryales. Dr. L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Österreich und der Schweiz IV Band Ergänzungsband. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft m. b. H.
Müller, K. 1957: Die Lebermoose Europas. Dr. L. Rabenhorst's Kryptogamen-Flora von Österreich und der Schweiz IV Band, 2 Abteilung 3. Auflage. Leipzig, Akademische Verlagsgesellschaft Geest & Portig K.-G..
Nannfeldt, J. A. & Du Rietz, G. E. 1952: Vilda växter i Norden - mossor, lavar, svampar, alger. andra reviderade och kompletterade upplagan. Stockholm. Bokförlaget Natur & Kultur.

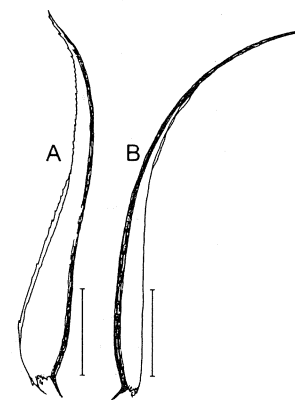

Fig. 3. Bladspetsen hos *Dichelyma falcatum* klomossa (A), respektive *D. capillaceum* hårklomossa (B). Teckning av Eva Hylander.

Vårexkursion till Mölnbo marmorbrott i Södermanland

Lars Hedenäs

Naturhistoriska Riksmuseet, Sekt. för Kryptogambotani, Box 50007, S- 104 05
Stockholm, Sverige

Abstract: An old limestone quarry SW of Stockholm, which is rich in bryophytes is briefly described. Among other species, *Rhynchostegium murale* (Hedw.) B., S. & G. is reported for the first time from the landscape Södermanland.

När våren kommer och snön äntligen smält bort bara måste man ut och se om man fortfarande känner igen åtminstone några mossor från tidigare år. Om man bor i Stockholmsområdet är en av de trevligare mosslokalerna på pendeltågsavstånd Mölnbo marmorbrott (Vårdinge socken, Södermanland), ett sedan många år övergivet kalkbrott. Kalkbrottsområdet är tämligen perforerat av mindre och större brott, och dessutom finns en del kalkhällar och kalkklippor som inte hann brytas bort kvar. De flesta större och djupare brotten är idag omöjliga att komma ner i, om man inte utövar bergsklättring vill säga, och ett större hål är på väg att fyllas igen med fyllnadsmassor. De stängsel som en gång satts upp för att hindra folk och få från att trilla i hålen är idag i mycket dålig kondition, eller har försvunnit. Man får alltså vara lite försiktig när man rör sig i området.

Vågar man sig in i området finns det dock ganska mycket skoj att se i och kring kalkbrotten. Om man närmar sig området längs landsvägen från Mölnbo samhälle (mot Gnesta) ligger större delen av brotten på vänster hand, strax efter en mindre avtagsväg som går bland annat till Nådhammar. I ett mindre brott strax väster om vägkorsningen hittar man bland annat rikligt kapselbärande *Homalothecium sericeum*, och även en liten förekomst av fertil *Thuidium philibertii*. I övrigt är kalkfloran väl utvecklad här, liksom på de hällar som är exponerade mot O och NO. Följer man landsvägen något längre mot väster och går upp i lövskogsbranten till vänster hittar man ett par naturliga klippor med bland annat *Anomodon viticulosus* och *Cirriphyllum tommasinii*, den senare här relativt riklig på sin enda lokal i Stockholmsområdet (Krusenstjerna 1964).

Tar man sig in i själva brottområdet hittar man både områden med typisk kalkflora i olika stadier av kolonisering av området, dels områden med något fattigare flora. *Hylocomium splendens* är påfallande ofta fertil i detta område, men

även *Pleurozium schreberi* har ibland sporkapslar. På kalksten hittar man alla typiska kalkarter, akrokarper som *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, *Didymodon fallax*, *Ditrichum flexicaule*, *Encalypta streptocarpa*, *Schistidium apocarpum* s.l. och *Tortella tortuosa*, pleurokarper som *Brachythecium glareosum*, *Campylium calcareum*, *C. chrysophyllum*, *Eurhynchium pulchellum*, *Homomallium incurvatum* (men se upp för *Pylaisia polyantha* som växer på sten på en del ställen här), *Isopterygiopsis pulchella*, och mycket *Rhytidadelphus triquetrus*. Nere i ett av de större brotten, som man med viss försiktighet kan ta sig ner i, växer även *Rhynchostegium murale*. Den senare hittades här våren 1996, och är den första säkra lokalen för arten i Stockholmstrakten (jfr. Krusenstjerna 1964). Arten växer på en skuggig och fuktig brant, samt på ett större stenblock. Det finns inga större mängder av arten här, och detta tillsammans med det faktum att arten här befinner sig nära sin nordgräns i landet gör att man bör låta bli att samla in material av den. Med sina små, kupade och trubbiga blad, och de vanligen förekommande sporkapslarna (ser ut som dem hos *Brachythecium*) känns den lätt igen redan i fält, så det finns ingen anledning att plocka med den hem för bestämning. (Kleptomaner finns väl inte bland Mossornas Vänner?).

I brottområdets södra del har man deponerat stora mängder med jord och sten, delvis från brotten. Här växer åtminstone vissa år *Aloina rigida*, men delar av det område där arten tidigare växte täcks numera av slyskog, så om några år finns det en viss risk för att arten försvinner. I en brant jordslutning ner mot ett skogsparti kan man även hitta *Brachythecium campestre* (syn. *B. ryanii*), en art som ofta hittas i anslutning till gamla kalkbrott (Hedenäs 1996).

Om man sedan på tillbakavägen går norrut till landsvägen kan man med lite tur hitta små sumpskogspartier där det växer *Hypnum pallescens* och *Plagiothecium latebricola*.

Cirriphyllum tommasinii, *Plagiothecium latebricola* och *Rhynchostegium murale* finns med på den svenska rödlistan, liksom *Brachythecium campestre* (under namnet *B. ryanii*; Aronsson *et al.* 1995). Den senare har emellertid varit ganska missförstådd, och har (under namnet *B. ryanii*) trots vara bunden till betes- och slåttermark. I själva verket tycks den i stället växa huvudsakligen på mer eller mindre störda lokaler (t.ex. vägkanter, kalkbrott, skräpmark), eller i öppna skogar, och oftast på kalkgrund. Arten är känd från cirka tjugo lokaler i södra Sverige, är vitt spridd i Centraleuropa och södra delen av Nordeuropa, och är rapporterad från stora delar av den tempererade delen av norra halvklotet. Troligen är den förbisedd både i Sverige och i andra delar av Europa. De tre andra rödlistade arterna är vitt utbredda längre söderut i Europa, där åtminstone *C. tommasinii* och *R. murale* är betydligt vanligare än i Sverige (*R. murale* är till och med mycket vanlig i delar av Alperna).

Citerad litteratur

- Aronsson, M., Hallingbäck, T. & Mattson, J.-E. (red). 1995. Rödlistade växter i Sverige 1995. ArtDatabanken, Uppsala.
Hedenäs, L. 1996. On the identity of *Brachythecium campestre* (C. Müll.) B., S. & G. (*B. ryanii* Kaur., syn. nov.) in Sweden, Norway and Finland. *Lindbergia* 20: 94-101.
Krusenstjerna, E. von. 1964. Stockholmstraktens bladmossor. Stockholm.

Bryologisk expedition i Hälsingland

Exkursionsrapport från Mossornas Vänner höstexkursion till Hälsingland
21-22 september 1996"

Henrik Weibull, Blodstensvägen 14, 752 58 Uppsala

Abstract. In late september 1996 Mossornas Vänner had the autumn excursion to the province of Hälsingland in the eastern parts of central Sweden. The hepatics *Barbilophozia floerkei*, *Fossombronia foveolata*, *Frullania fragilifolia*, *Haplomitrium hookeri*, *Jungermannia pumila*, *Lophozia heterocolpos*, *Odontschisma elongatum* and the mosses *Callicladium haldanianum* and *Dicranum leioneuron* are all reported new for the province. Some other especially notable species are *Calypogeia azurea*, *Scapania apiculata*, *Herzogiella turfacea* and *Plagiothecium platyphyllum*. The over all most interesting collection was that of *Haplomitrium hookeri*.

Under tidig förmiddag samlades så småningom ett sällskap på elva bryologer vid församlingsgården i Norrbo. Norrbo är en liten by som ligger strax norr om Delsbo, några mil nästan rakt väster om Hudiksvall. Efter lite trubbel med morgonens samåkning den långa vägen från Stockholm/Uppsala hittade alla deltagare slutligen fram. Väl där fick vi en mycket uppskattad välkomstfika som våra värdar Gunnar Ersare och Per-Gunnar Jacobsson hade bullat upp. Vi gick igenom det exkursionsprogram som Gunnar hade ställt i ordning, men alla var ivriga att komma iväg ut i terrängen. Första anhalten var ett kort besök på den lokal där *Scapania massalongi* (mikroskapania) hittades 1877 av E. Collinder, vid Hedvigsfors. Arten återfanns 1992 av Tomas Hallingbäck så vi tänkte vi skulle få en glimt av den, men denna ovanligt regnfattiga sommar och höst var troligen orsaken till att arten inte gick att hitta. Däremot hittade vi den närstående *Scapania apiculata* (timmerskapania), även den mycket sällsynt i Sverige. Den växte på flera av de grova stockar som ligger i och i kanten av den lilla bäck som återstår. Dessutom hittade vi bl a *Calypogeia suecica* (vedsäckmossa), *Anastrophyllum hellerianum* (vedtrappmossa) och *Jungermannia pumila* (liten slevmossa, ny för Hälsingland!). Vattendraget är nämligen reglerat och det mesta av vattnet rinner i en vattenledning bredvid. Stockarna är troligen rester från tidigare flottningsaktiviteter. För övrigt är växtplatsen inte särskilt speciell med en mycket påverkad skogsmiljö nästan helt utan inslag av gamla träd. Man funderar lite över hur lång tid ytterligare dessa ändå ganska krävande arter kommer finnas kvar. Klarar de av att vänta tills träden vuxit upp och åldrats och har de alls någon framtid i denna skog?

Det andra stoppet för dagen blev Flotthölan, en mycket rik ringlavslokal med gammal skog utmed ån Svågan. Svågan rinner här i relativt flack terräng som mer eller mindre regelbundet översvämmas. Skogen är bitvis tämligen gammal och domineras av gran närmast ån men går successivt över i torrare tallskog

högre upp i terrängen. I vissa delar finns rikligt med död ved, särskilt gammalt flottningsstimmer i och nära själva ån. På mark och block inne i skogen växte *Hylocomiastrum pyrenaicum* (grov husmossa). På död ved växte bl a *Jungermannia pumila* (liten slevmossa, andra lokalen i Hälsingland, se ovan) och *Anastrophyllum hellerianum* (vedtrappmossa). I svåmazonen närmast ån växte ytterligare några exklusiva arter på död ved *Lophozia heterocolpos* (kalkflikmossa, ny för Hälsingland!), *Callicladium haldanianum* (haldanenmossa, ny för Hälsingland!), *Odontschisma elongatum* (mörk knutmossa, ny för Hälsingland!) och *Tritomaria exsecta* (skugglobmossa). På naken jord alldeles i strandkanten hittade Tomas Hallingbäck dessutom helgens stora sällsynthet, nämligen några tuvor av den väldigt rara "primitiva" bladlevermossan *Haplomitrium hookeri* (kurragömmamossa, ny för Hälsingland!) Den växten bl a tillsammans med *Fossombronia foveolata* (strandbronia, ny för Hälsingland!). Totalt hittades således fem nya arter för Hälsingland på denna mycket trevliga lunchlokal.

Som tredje och sista attraktion på programmet hade Gunnar valt ut en nyligen upptäckt lokal för *Neckera pennata* (aspfjädermossa). Bäckan Ramman rinner mellan Ramsjö och Västansjö vid Norra Dellens västra strand. Här blev vi visade aspfjädermossan på en av de några grova aspar som växte i den grunda bäckdalen. *Rhytidiadelphus subpinnatus* (skogshakmossa) dominerade bitvis på marken. I själva bäcken växte de båda *Fontinalis*-arterna *F. antipyretica* (stor näckmossa) och *F. dalecarlica* (smal näckmossa). Dessutom hittade vi den sydliga och tämligen sällsynta *Fissidens pusillus* (stenfickmossa). En liten fläck av levermossan *Lophozia ascendens* (liten hornflikmossa) hade funnit sitt livsutrymme på en kort och klen barrlåga som låg alldeles i bäckkanten. För övrigt fanns det ganska sparsamt med död ved i skogen som vuxit upp sedan damarna i bäcken slutat användas. Vid parkeringen strax norr om ån växte den ganska sällsynta *Orthotrichum gymnostomum* (asphättemossa).

Efter en slitsam men givande dag med mycket exkurerande, men framför allt en lång resa var vi väl värda en god middag på restaurang Dellenborg strax norr om Delsbo. Sen kunde vissa inte hålla sig särskilt mycket längre, utan var tvungna att åka tillbaka till Norrbo församlingsgård. Inte för att lägga sig och sova, nej för att sätta igång arbetet med att få tillbaka ordningen i sitt insamlade material. En mycket ambitiös samling droppade i alla fall successivt av under kvällens och förmattens lopp.

Efter frukost och morgonstädning åkte vi vägen mot Järvsö för att stanna vid en av Gunnars favoritlokaler, Gryttjesberget. Väl framme vid den östra slutningen av berget möttes vi upp av lokalpressen som Gunnar informerat tidigare. Efter intervju och sedvanlig gruppfotoografering började vi exkursionen med att traska upp längs Gryttjesbäcken. Bäckdalen är här ganska brant med bitvis mycket höga klippväggar med stort inslag av bl a grönsten. Bland de basiskt mest rika inslagen hittades *Plagiopus oederiana* (kalkäppelmossa), *Encalypta streptocarpa* (stor klockmossa) och *Encalypta ciliata* (flikklockmossa). Utspridda i andra delar växte även *Frullania fragilifolia* (späd frullania, ny för Hälsingland!), *Amphidium mougeotii* (kuddtrattmossa, ny för Hälsingland!), *Antitrichia curtipendula* (fällmossa) och *Heterocladium dimorphum* (spärtrasselmossa) på klippväggarna. På ett block kunde Gunnar smått lyriskt förevisa bl a den vackra *Neckera oligocarpa* (nordlig fjädermossa). En annan stor sevärdhet som Tomas Hallingbäck visade upp var *Cynodontium suecicum* (nordisk klipptuss) som

växte tämligen rikligt på något surare klippväggar. Bäckens var helt uttorkad efter den torra sommarsäsongen, men fortfarande fanns ett fåtal små fuktiga fläckar i botten av bäckfåran. På marken bredvid växte den nordliga och i dessa delar av landet troligen sällsynta *Mnium spinosum* (taggstjärnmossa). Långt upp i slutningen fanns det lite död ved, troligen av gran, där vi hittade den sydliga *Aulacomnium androgynum* (liten räffelmossa). Dessutom växte den sällsynta *Herzogiella turfacea* (platt spretmossa) tillsammans med sin nära släkting *Herzogiella seligeri* (stubbispretmossa) på samma typ av substrat.

När vi kom upp till Gryttjesvalltjärnen gjorde Gunnar upp eld och bjöd på falukorv att grilla, som belöning för alla intressanta fynd som gjorts. Vid tjärnens utlopp gick några av oss ut på gungflyn för att titta lite på vad vitmossorna hade att erbjuda, bland de skojigare arterna var *Sphagnum riparium* (klyvbladsvitmossa) och den mycket vackra *Shagnum pulchrum* (drågvitmossa). Dessutom hittades den troligen dåligt kända *Dicranum leioneuron* (skottkvastmossa, ny för Hälsingland!). Under vandringen ner till bilarna passerade vi en mer eller mindre väl brukad tall/granskog som inte innehöll särskilt uppseendeväckande arter förutom *Barbilophozia floerkei* (hedlumtermossa), som visade sig vara ny för Hälsingland! I klippbranterna på vägen ner återsåg vi en del av bekantingarna från uppvägen med ett skojigt tillägg i form av *Ulota curvifolia* (nordlig ulota).

Som sista stopp för helgen gjorde vi ett besök vid Ol'ers källa, Järvsövikens, Järnvalssjön. Här höll vi på att missa exkursionens absoluta huvudattraktioner bara för den intressanta mossfloran på vändplanen där vi parkerade bilarna. Här växte rikliga mattor av den vackert röda *Scapania curta* (jordskapania) tillsammans med *Jungermannia caespiticia* (knoppslevmossa). Nåväl, vi kom oss i alla fall upp i skogen och följde en av bäckarna upp mor en liten källa där Gunnar visade några få små fläckar av *Calypogeia azurea* (blå säckmossa). Alla växte nära intill själva källan, men vi var nog flera som var lite undrande över artens taxonomiska värde. Den skiljer sig från *Calypogeia muelleriana* (sumpsäckmossa) endast genom de tydligt mörkblå oljekropparna. Denna karaktär är väldigt distinkt, men mycket kortlivad och räcker den för att kalla det en egen art? I småbäckarna växte stora, ibland svällande bestånd av *Plagiothecium platyphyllum* (bäcksidemossa), en annan stor raritet som Gunnar funnit på några ytterligare lokaler. Här var arten till och med fertil med fina nästan helt mogna sporkapslar. Den växte tillsammans med *Plagiomnium medium* (bågpraktmossa), *Scapania uliginosa* (purpurskapania) och *Scapania paludosa* (källskapania). Ytterligare en intressant art som hittades var *Calypogeia suecica* (vedsäckmossa) som växte på en klen gränslåga vid kanten av en av bäckarna.

Det var en mycket artrik exkursionshelg där vi sammanlagt hittade ca 65 levermossor och drygt 155 bladmossor varav tio arter var nya för landskapet. För Hälsingland nya arter grundar sig på utbredningskartorna i Söderström (ed., 1995 och 1996).

Citerad litteratur

- Söderström, L. (ed.). 1995. Preliminary Distribution Maps of Bryophytes in Norden. Vol 1 Hepaticae and Anthocerotae. Mossornas Vänner. Trondheim.
Söderström, L. (ed.). 1996. Preliminary Distribution Maps of Bryophytes in Northwestern Europe. Vol 2 Musci (A-I). Mossornas Vänner. Trondheim.

Myrinia 6 (2), 69–70 (1996)

Grustag och sumpskog – exkursion med Mossornas Vänner i Skåne den 13 oktober 1996

Olle Holst, Markaskälsvägen 5, 226 47 Lund

Abstract: A report from an excursion in Skåne, South Sweden.

Dimman låg över den skånska slätten på morgonen när vi gav oss av från Lund för att exkurera på Revingfältet och vid Krankesjön några mil väster om staden. Grustag och sumpskog stod på programmet. Väl framme vid grustaget i Tvedöra gav vi oss genast i kast med mossorna. En uttorkad vattenpöl, vars lerbottnen skärskådades, gav några obestämbare *Bryum*, *Pohlior* och *Pottior*. Stor neonmossa (*Barbula unguiculata*) klarade vi dock av att identifiera. Brunnslöck av cement är alltid intressanta så vi kastade oss över ett i vägkanten. Detta var substrat för späd krypmossa (*Amblystegium serpens*) stor gräsmossa (*Brachythecium rutabulum*), silverbryum (*Bryum argenteum*), rödskaftad hättmossa (*Orthotrichum anomalum*) och murskrummossa (*Tortula muralis*). På locket växte också hårhättmossa (*Orthotrichum diaphanum*), en art som man normalt hittar på träd. Vid kanten av brunnen växte pösmossa (*Pseudoscleropodium purum*) i gräset.

Efter denna inledning gav vi oss kast med pionjärsamhällena i kanten av grustaget. Här hittade vi krappellia (*Pellia endiivifolia*), brännmossa (*Ceratodon purpureus*), vanlig spåmossa (*Funaria hygrometrica*) och diverse *Bryum*-arter vars bestämning får anstå till senare. En *Pohlia* med groddkorn blev under mikroskopet hemma på kvällen avslöjad som taggkornsnicka (*P. annotina*). Förekomsten av kalkjordmossa (*Dicranella varia*) avslöjade en viss kalkpåverkan.

Efter att ha krypat på knä i grustaget och letat efter de riktigt små mossorna, styrde vi färden mot Stensoffa ekologiska station vid Krankesjön för att studera bryofloran i sumpskogarna där. Längs skogsvägen ut mot Krankesjön kunde vi i kanterna studera en del vanliga arter som vågig sågmossa (*Atrichum undulatum*), skuggstjärnmossa (*Mnium hornum*) och rosmossa (*Rhodobryum roseum*).

Fikat intogs på sandheden väster om Krankesjön; dimman hade lättat och träden lyste gula och röda av höstfärger, kort sagt: härligt! På vägen tillbaka gick vi genom fuktig al- och björkskog där palmossan (*Climacium dendroides*) utgjorde ett påtagligt inslag i undervegetationen. Sumpspärrmossa (*Campylium protensum*) växte på murket trä och klosidenmossa (*Plagiothecium curvifolium*)

klädde en alrot. Vid en bäckstrand hittade vi kärrpraktmossa (*Plagiomnium ellipticum*). Bäckraggmossa (*Racomitrium aciculare*) växte påfallande torrt på en sten i sällskap med bergraggmossa (*R. heterostichum*). Den mångformiga cypressflåtan (*Hypnum cupressiforme*) gav som vanligt anledning till diskussioner. En sista, kort sväng in i slyskogen till ett rikkärr gav bl.a. kärrbrym (*Bryum pseudotriquetrum*), vattenkrypmossa (*Leptodictyum riparium*) och bandpraktmossa (*Plagiomnium elatum*). Den senare lätt igenkännlig på sina brett nedlöpande blad.

Dagens exkursion var ett samarrangemang med Lunds Botaniska Förening och glädjande var att några nya ansikten dök upp. Vi som exkurerade denna höstsöndag var Nils Cronberg, Daniel Dzierzanowski, Olle Holst, Gerhard Kristensson, Maria Molin och Torbjörn Tyler.

Några intressanta mossfynd gjorda i Östergötland, Småland och Halland våren 1995

T. Hallingbäck ¹⁾ & H. Weibull ²⁾

¹⁾Artdatabanken, Sveriges Lantbruksuniversitet, Ekologi och Miljövård, Box 7072, 750 07 Uppsala, ²⁾Blodstensvägen 14, 752 58 Uppsala

Abstract: A report from an excursion trip in Southern Sweden with bryological visits in the provinces Östergötland, Småland and Halland. *Didymodon insulanus* is here reported as new for Östergötland, *Dicranum viride* new for Småland and *D. tauricum* as well as *Herzogiella striatella* new for Halland.

Under en bilfärd från Linköping till södra Halland en vårdag, närmare bestämt den 11 maj 1995, gjorde vi några korta stopp utefter vägen för att se vad mossfloran hade att bjuda på. Första anhalten blev Omberg där vi trotsade regnet och försiktigt klättrade ned till sjökanten alldeles vid Ombergs nordligaste udde, kallad Borgs udde. Ett för oss båda intressant fynd blev den lilla *Cololejeunea calcareae* (spindelmossa) som satt här och var inom bara någon meter från vattenlinjen, ett annat var *Hymenostylium recurvirostrum* (hattmossa). *Grimmia decipiens* (kustgrimmia) och *G. elatior* (stor grimmia) bildade båda meterstora bestånd på de rundade strandhållarna något högre upp. Tre andra intressanta arter var *Anoetangium aestivum* (kompaktmossa), *Didymodon insulanus* (orange lansmossa, troligen ny för Östergötland) och *D. spadiceus* (bäcklansmossa).

Vårt andra stopp blev Röttle kvarn strax norr om Gränna. Här fann vi i den skuggade branten norr om kvarnen bestånd av bl a *Loeskeobryum brevirostre* (västlig husmossa). Tredje stoppet under dagen kom att bli Strands ravin och nordsidan av Brunstorpsberget, strax N om Huskvarna och bara ett stenkast från motorvägen (E4). Lokalen är känd som landets enda kända växtplats för *Apometzgeria pubescens* (luddbandmossa). Till denna kunde vi nu lägga ännu en sällsynthet: *Dicranum viride* (barkkvastmossa, ny för Smålands inland!) som hittades på en grov ask högt upp i sluttningen. Även här noterades om igen *Loeskeobryum brevirostre*, men även *Cirriphyllum crassinervium* (gul hårgråsmossa), *Mnium marginatum* (uddstjärnmossa), *Taxiphyllum wissgrillii* (kalksidemossa) och *Neckera crispa* (grov fjädermossa). Den senare växte som epifyt på ädellövträden och visade sig dessutom ha bildat kapslar vilket är mycket sällsynt! Väl framkomna till södra Halland och efter en trevlig fika

hemma hos mossvännen Kjell Georgsson med fru, visade Kjell oss Haverdals naturreservat. Förutom en ordinär kustflora hittade vi bl a *Tortula laevipila* (almskruvmossa) och dessutom en ny art för Halland *Dicranum tauricum* (nålkvastmossa) sittande på ovasidan av en lutande björk nära stigen.

Efterföljande dag exkurerade vi tillsammans med ett trevligt gäng från länsstyrelsen och skogsvårdsstyrelsen i Halland ledd av Krister Larsson från Miljövårdsenheten till de fagra halländska skogarna. Det härliga vädret och den ståtliga samlingsplatsen (Halmstads slott) gjorde oss på gott humör och det kändes inte fel att redan på parkeringsplatsen njuta av *Tortula virescens* (alléskruvmossa) på almarna. Första tre stoppen i naturen skedde i Fröslida-trakten, mellan Oskarström och Torup, där vi blev visade en nyupptäckt lokal för *Hookeria lucens* (skirmossa) nära Moshult. Förutom rikligt med *Campylopus flexuosus* (hednervmossa) fann vi även *Cephalozia catenulata* (stubbbrådmossa) och *Dicranodontium denudatum* (skuggmossa). Vi fortsatte till lokalen Lillån, en sumpskog med bäck, källflöden och tät granskog mm. Även här fanns skirmossa som växte tillsammans med *Trichocolea tomentella* (dunmossa). Färden gick sedan norrut till Ivås, en gammal inägomark med ett 50-tal tidigare hamlade askar, men mossfloran innehöll inga direkta sensationer. Sista lokalen för denna Hallandsejour blev Byaberget i det centralhalländska bokskogsområdet. Vi klättrade i en nordvästvänd brant med gamla bokar och med många rödlistade lavar. Här hittade vi bl a *Metzgeria conjugata* (stor bandmossa), *Herzogiella striatella* (trind spretmossa, ny för Halland!), *Neckera crispa* (grov fjädermossa) och den i Sverige sällsynta, starkt sydvästliga *N. pumila* (bokfjädermossa). Förhoppningsvis var de övriga deltagarna lika nöjda som vi efter denna mycket givande exkursionsdag.

Myrinia 6 (2), 72 (1996)

Ny litteratur

Meylania

I Meylania nummer 11, september 1996, finns flera artiklar av bryologiskt intresse. Hans Huber ger en översikt (med bestämningsnyckel) över Schweiz *Cinclidotus*-arter, Elisabeth Feldmeyer-Christe rapporterar en ny schweizisk lokal för *Sphagnum imbricatum* och Bruno Bagutti rapporterar om förändringar i mossfloran kring Bern mellan 1858 och 1996. Som man kan vänta sig har det hänt en del under dessa år. I den sista något längre artikeln i detta nummer presenteras fem schweiziska mossarters utbredningar för att man ska få synpunkter på hur utbredningskartor lämpligen bör se ut i ett större karteringsprojekt. I det senare planerar man som ett första steg att publicera utbredningsarna för drygt femtio arter.

Myrinia 6 (2), 73–75 (1996)

Bryologiska notiser

Henrik Weibull, Blodstensvägen 14, 752 58 Uppsala

Abstract: Reports of interesting bryophyte records from Sweden. *Dicranella staphylina* is new for the province of Uppland. *Polytrichum hyperboreum* is reported for the first time from several localities in the lowlands of northern Sweden.

Till Bryologiska Notiser kan vem som helst skicka in lokaluppgifter för sådana arter som ni tror är intressanta för en större läsekrets. Det är inte meningen att det bara skall finnas plats för nya arter för landet, eller bara de allra mest sällsynta arterna. Det finns stora regionala variationer i arternas utbredning som kan vara nog så intressanta att få kläm på. Ni som tycker att ni skulle vilja göra något mer av era fynd än att bara skicka dem hit till denna spalt, gör slag i saken och skriv en egen artikel!

För att underlätta arbetet med notiserna skulle jag vilja att de innehåller följande uppgifter:

Landskap, socken, kort text för att hitta till lokalen, substrat, (koordinater, gärna i rikets nät, RN), datum för insamling, insamlare, (eventuell kontrollbestämning av någon).

Skicka dina uppgifter till:

Henrik Weibull (ny adress!)
Blodstensv. 14
752 58 Uppsala
Henrik.Weibull@eom.slu.se

Diplophyllum albicans, nervveckmossa

Västerbotten, Tavelsjö sn., Tavelsjöberget, östvärd bergvägg av silikatsten, halvskuggig lodyta, 9/12 1995, Conny Jacobsson, conf. H. Weibull

Tritomaria exsectiformis, vedlobmossa

Uppland, Bälunge sn., 800 m VSV om gården Håcksbo, sumpskog utmed ett mindre bäckdråg, på klen granlåga, 30/9 1996, H. Weibull

Dicranella staphylina, åkerjordmossa Ny för Uppland!

Uppland, Bondkyrka sn., strax N om Vårdsåtra naturpark, på åkerjord, 15/4 1996, H. Weibull

Uppland, Danmark sn., strax S om naturreservatet Kungsängen, på lerjord, 14/10 1995, H. Weibull

***Grimmia laevigata*, ullgrimmia**

Uppland, Dalby sn., Hållberga, på östra sidan av vägen, 2,5 m högt granitblock i åker, täckande en dryg kvadratmeter, med kapslar!, 18/9 1996, H. Weibull

***Hypnum andoi*, trådfläta**

Västerbotten, Tavelsjö sn., Tavelsjöberget, östvärd bergvägg av silikatsten, halvskuggig lodyta, 9/12 1995, Conny Jacobsson, conf. H. Weibull

***Orthotrichum gymnostomum*, asphättemossa**

Uppland, Svinnegarn sn., 400 m SSO gården Svanvik, på asp (diam. 35 cm) i blandskog på gammal åkermark, 26/8 1996, H. Weibull

***Orthotrichum urnigerum*, filthättemossa**

Södermanland, Dunker sn., Hasselbacken strax väster om Ekensholms herrgård, S-vänd grönstensbrant, på sipperyta, 10/10 1996, H. Weibull

Uppland, Balingsta sn., 800 m NO om Wiks slott, i äldre ädellövskog, på silikatblock under en grov ask, 18/9 1996, H. Weibull

Uppland, Bro sn., Lagnö, Ö sidan av centrala berget, på block under lind i branten, 26/8 1996, H. Weibull

Uppland, Funbo sn., Harpabol lund, på det största blocket högst upp i området. 27/6 1995, H. Weibull

***Physcomitrella patens*, muddermossa**

Uppland, Jumkil sn., Ubybäckens nära Jumkilsån, välbetad bäckravin på lera, spridda små förekomster, 27/10 1996, Niklas Bengtsson, Karin Wiklund, H. Weibull m fl

***Physcomitrium pyriforme*, stor huvmossa**

Uppland, Danmark sn., strax S om naturreservatet Kungsängen, på lerjord, 14/10 1995, H. Weibull

Uppland, Svinnegarn sn., 400 m SSO gården Svanvik, på naken lerjord i en blandskog på f d åkermark, 26/8 1996, H. Weibull

***Pterygoneuron ovatum*, stjärtmossa**

Uppland, Enköpings-Näs sn., Hjulsta säteri, i nordligaste delen av allén, lerjord i åkerkant, 26/8 1996, H. Weibull

Uppland, Bondkyrka sn., Ultuna, strax V om Birgittatorpet, i gräsmatta under en grov ask i gamla allén, på naken lerjord, 9/3 1995, H. Weibull

***Rhytidiadelphus loreus*, västlig hakmossa**

Uppland, Giresta sn., 350 m N om gården Stora Lejd, i slutna blåbärsgrenskog på ett litet block, ca 4x4 dm, 2/9 1996, Conny Jacobsson & Lena Gustavsson

Uppland, Giresta sn., ca 500 m NO om gården Stora Lejd, i slutna blåbärsgrenskog, nordslutning, på ett litet block ca 0,5 m², 3/9 1996, Conny Jacobsson

***Campylophyllum halleri* hakspärrmossa**

Uppland, Vaddö sn, Flisberget, kalkklippor, halvskugga, plan yta, RN 666155 x 166930, 24 september 1996, Kristoffer Hylander 1853 (S) (conf. H. Weibull)

***Cinclidotus fontinaloides* forsmossa**

Skåne, Ramsåsa sn, Trydeån, strax uppströms järnvägsbron vid Fyledalen, på block i skuggig bäckdal, sparsam, RN 616020 x 137760, 24 juni 1996, Kristoffer Hylander 1919 (S)

***Dicranum leioneuron* skottkvastmossa**

Uppland, Edebo sn, Gungflyet S om Grundsjön, spridd, RN 666180 x 164860, 23 juli 1996, Kristoffer Hylander 1951 (S) (conf. L. Hedenäs)

***Harpanthus flotovianus* måntandmossa**

Uppland, Riala sn, 900 m V om Starrmorasjön, norra laggen, alkärr, RN 661253 x 165050, 29 maj 1995, Kristoffer Hylander 1129 (S) (conf. H. Weibull)

***Herzogiella striatella* trind spretmossa**

Södermanland, Huddinge sn, sumpskog nedan brant mot sydväst, 1,4 km OSO om Visättra, alsockel, RN 656780 x 162410, 24 maj 1996, Kristoffer Hylander 1882 (S)

***Tortula laevipila* almskruvmossa**

Skåne, Baldringe sn, på alm i allé 500 m V om Baldringe kyrka, sparsam, RN 615740 x 137540, 23 juni 1996, Kristoffer Hylander 1923 (S) (conf. L. Hedenäs)

***Tortula virescens* alléskruvmossa**

Öland, Algutsrum sn, Törnbotten, på ask i allén, RN 628200 x 154530, 14 juni 1995, Kristoffer Hylander 1917 (S)

Öland, Resmo sn, Resmo kyrka, på alm, RN 626840 x 153910, 14 juni 1995, Kristoffer Hylander 1914 (priv. herb.) (conf. L. Hedenäs)

Öland, Stenåsa sn, Stenhusa bod, på ask, RN 626600 x 154900, 14 juni 1995, Kristoffer Hylander 1916 (S) (conf. L. Hedenäs)

Öland, Vickelby sn, V om Vickelby k:a, nedanför kyrkogården, på ask, RN 627240 x 154000, 14 juni 1995, Kristoffer Hylander 1915 (S)

***Polytrichum hyperboreum* hedbjörnmossa**

Känd från fjällen och ett fåtal lokaler i låglandet. Opublicerade fynd finns från Västerbotten och Ångermanland (UME).

Torne Lappmark, Karesuando sn., Raudovara-vägen, ca. 20 km S om Karesuando (RN 30L 9g). På grus i torr vägkant. 11/9 1996 leg. & det. L. Söderström.

Torne Lappmark, Karesuando sn., Soutajärvi (RN 30L 7h). På grus i torr vägkant. 12/9 1996 leg. & det. L. Söderström.

Torne Lappmark, Karesuando sn., Riipajoki, ca. 3 km NV om Paittasjärvi (RN 30L 8i). På grus i torr vägkant. 13/9 1996 leg. & det. L. Söderström.

Torne Lappmark, Karesuando sn., Aittavaara (RN 30L 8j). På grus i torr vägkant. 13/9 1996 leg. & det. L. Söderström.

Pite Lappmark, Arjeplog sn., Renträskvägen, ca. 3 km SV om Rockträsk (RN 25I 4a). På grus i torr vägkant. 17/9 1996 leg. & det. L. Söderström

Pite Lappmark, Arjeplog sn., Jälleb Stårbatjvare, ca. 9 km V om Allejaur, vid vägen på bergets V-sida (RN 25I 2b). På grus i vägkant. 20/9 1996 leg. & det. L. Söderström

FÖRENINGSDOKISER

Mossexkursioner i Skåne våren 1997

Söndagen den 23 mars

Bösmöllan vid Kävlingeån. Här i trakten hittade Waldheim en del spännande mossor. Samling vid Botaniska trädgården i Lund, parkeringen vid Tunavägen kl. 9.00.

Söndagen den 20 april

Sydöstra Skåne: mossor på klippor vid havet, i strandskogar och på strandängar. Samling vid Botaniska trädgården i Lund, parkeringen vid Tunavägen kl. 9.00.

Söndagen den 4 maj

Floravårdsexkursion. Vi letar efter några av de arter som finns på listan över hotade mossor. Samling vid Botaniska trädgården i Lund, parkeringen vid Tunavägen kl. 9.00.

Vid händelse av sammanhängande snötäcke inställes exkursionen. Ta med lupp och matsäck!

Föranmälan till exkursionerna är obligatorisk. Kontakta:

Nils Cronberg, tel. 046-20 09 25 eller **Gerhard Kristensson**, tel. 046-20 21 85

Arbetet med att sammanställa en check-lista över Skånes mossor pågår. Vi kommer att tillbringa några kvällar på herbariet i Lund. Hör av Dig till någon av ovanstående för närmare detaljer!

Årsmöte 1997

Mossornas Vänners årsmöte 1997 kommer att hållas i samband med vårexkursionen i Halland, lördagen den 12 april, på Simlångsgården (se separat annons).

Motioner och frågor skickas till:

Henrik Weibull
Blodstensv. 14
752 58 Uppsala
Tel. 018 - 50 61 59

Vårexkursion till Halland 12-13 april 1997

Den traditionella vårexkursionen blir i år till Halland. Det kan tyckas lite märkligt då vi var i norra Skåne förra våren, men vi utlovar andra arter och andra miljöer. Eller vad sägs om källor med *Hookeria lucens* skirmossa, gamla knotiga bokar med *Neckera pumila* bokfjädermossa, myrar med massor av *Sphagnum*-arter. Håll utkik efter *Sphagnum molle* hedvitmossa.

Lars-Åke Flodin och Örjan Fritz som båda jobbar med nyckelbiotopsinventering i Halland har god kännedom om traktens mossflora och planerar för vilka lokaler vi skall besöka.

Vi kommer att vara förlagda på Simlångsgården 3 mil utanför Halmstad i centrum av fina mosstrakter. Kostnaden kommer ligga runt 370 kr inklusive logi två nätter och middag på lördag kväll.

Anmäl er till:

Kristoffer Hylander, Lindgårdsv. 42, 186 70 Brottby,
tel. 08-512 41 941

OBS!!! ANMÄL ER SENAST 1 MARS !!!!

PS! Höstexkursionen 1997 blir troligen till Värmland. DS.

Inventeringsläger i Göteborg

Slutfasen med inventeringen av Göteborgstraktens mossflora går vidare. Några oinventerade kartblad finns det fortfarande kvar, dessutom bör ytterligare några kompletteringsinventeras. I samband med föreningens vårexkursion i Halland tänker vi passa på att under två inventeringsdagar, 10-11 april, inventera så mycket vi hinner. Ju fler som kan medverka desto bättre!

Protokoll fört vid föreningen Mossornas vänner årsmöte i Helsingborg den 20 april 1996

Närvarande: Sven Bergqvist, Evastina Blomgren, Nils Cronberg, Ingvar Fredriksson, Helena Gralén, Lena Gustafsson, Tomas Hallingbäck, Ingemar Herber, Olle Holst, Kristoffer Hylander, Bertil Jannert, Johan Jannert, Gerhard Kristensson, Niklas Lönnell, Henrik Weibull.

1. Ordföranden föklarade årsmötet öppnat.
2. Dagordningen upplästes och godkändes.
3. Till mötesordförande valdes Henrik Weibull.
4. Till mötessekreterare valdes Olle Holst.
5. Till justeringsman valdes Nils Cronberg.
6. Föregående protokoll har publicerats i Myrinia 5:2, sid. 71-72.
7. Kassören informerade om ekonomin och rapporterar att läget är gott. Kassören föreslår att årsavgiften förblir 50:-, vilket beslöts. Resultat och balansräkning för 1994 och 1995 har publicerats i Myrinia 6:1, sid. 37.
8. Revisionsberättelsen (se Myrinia 6:1, sid 38) upplästes.
9. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet för det gångna året.
10. Till ny styrelse valdes:
Henrik Weibull ordförande
Helena Gralén vice ordförande
Olle Holst sekreterare
Gerhard Kristensson kassör
Kristoffer Hylander exkursionssekreterare
11. Till revisorer valdes Gustaf Bernström och Karin Wiklund.
12. Till valberedning utsågs Nils Cronberg och Niklas Lönnell.
13. Rapport från redaktionen. Material till tidskriften kommer in även om inget överflöd föreligger (se också punkt 17). Skärpning vad beträffar manusstopp efterlystes.
14. Redaktionen för Myrinia omvaldes.
15. Rapport från exkursionsekreteraren.
 - Förra årets vårexkursion gick till Öland-Småland 21-22.4 och höstexkursionen gick till Uppland 21-23 september. Rapporter har publicerats i Myrinia 5:2.
 - En inventeringshelg hölls i Göteborg-trakten 13-14 maj (se Myrinia 5:2).
 - Höstens exkursion går till Hälsingland 20-22 september. Exkursioner till Norge och Estland diskuterades liksom lämpliga mål för framtida långexkursioner. Umeå, Gotland och Närke nämndes.

16. Stadgarna diskuterades. Beslöts att styrelsen skall utarbeta ett förslag till nya stadgar till hösten. Speciellt bör paragrafen om vem som tecknar föreningens firma ses över.
17. Myrinia. Tidskriften diskuterades. Bidrag behöver komma in i tid (se pkt 13). Det är lämpligt att tidskriften kommer ut i december p.g.a räkenskaperna.
18. Redaktionen bör stöta på lämpliga skribenter. Redaktionen vill ha bidrag 2 månader före utgivning.
19. Förslaget till landskapsmossor (se Myrinia 6:1 s. 32) bifölles. Arbetsgruppen fortsätter enligt tidigare uppdrag.
20. Göteborgsinventeringen diskuterades, fyra rutor återstår. Ny inventeringshelg i oktober föreslogs. Kassören föreslog stöd då det är angeläget att arbetet blir klart. Detta bifölles. En arbetsgrupp bestående av Pär Johansson, Sven Bergqvist, Evastina Blomgren, Tomas Hallingbäck och Gerhard Kristensson tillsattes för att hålla i färdigställandet av materialet.
21. Information om floraväxteri. Arter i kategori 0, 1 och 2 bör eftersökas. Bidrag (100:-/lokal) kan erhållas. Pengarna bör gå till Mossornas Vänner och på lämpligt sätt komma de aktiva till del.
22. Övrigt och allmän information.
 - Arbetet med Bryophyta Nordica går framåt, del två är på gång.
 - Regionala aktiviteter pågår på glädjande många orter:
Skåne: exkursioner och herbariegenomgång
Göteborg: inventering
Sotenäset: inventering
Västergötland: exkursioner, floraväxteri, bestämningsövningar.
Stockholm: aktiviteter ordn. av Bot. Sällskapet, Mossor i Stockholms-trakten (se Myrinia 5:2), exkursioner, best. övn.
Uppsala: inventering av Jumkils sn., exkursioner, best. övn.
Umeå: aktiviteter kring kryptogamer
 - Henrik W. informerade om Arbetsgruppen för svenska växtnamn (HW representant för mossor). Mossor har svenska namn!
 - Nordisk samordning diskuterades. Bidrag till Myrinia från andra länder skall uppmuntras.
 - Tomas H. informerade om mosskurs i Södermanland under sommaren.
 - Information om utbytetskriften. Håll utkik i Myrinia för information.
 - Synpunkter på informationstexten som Henrik författat efterfrågades.
 - Beslöts att föreningen skall betala gruppkort till vandrarhem.
23. Ordföranden föklarade mötet avslutat.

Olle Holst
sekreterare

Nils Cronberg
justeringsman

Mossornas Vänner försäljning

Lösnummer

Lösnummer av Myrinia och Mossornas Vänner (Myrinias föregångare): 15,00/ex

Utkomna nummer: MossornasVänner: **1-29, 29** supp., **30(1), 30(2), 31(1), 31(2), 32(1), 32(2), 33(1), 33(2), 34(1).**
Myrinia: **1(1/2), 2(1), 2(2), 3(1), 3(2), 4(1), 4(2), 5(1), 5(2), 6(1).**

Följande nummer
är slut:

Mossornas Vänner: **29** supp., **31(1), 32(2), 33(1), 33(2).**
Myrinia: **2(1), 2(2), 4(1), 5(1).**

Portokostnader: 25,00 för 1-3 ex, 35,00 för 4-10 ex.

Övriga skrifter

Checklista över Sveriges Mossor(särtryck):.....40,00
Preiliminary distribution maps of bryophytes in Norden. Vol. 1.
Hepaticae and Anthocerotae:40,00
Preiliminary distribution maps of bryophytes in Northwestern Europe.
Vol. 2. Musci (A-I):50,00
Vitmossor i Norden (1995), 124 sidor:95,00

Mikroskoperingsutrustning

Objektglas, förpackning om 50 st. (76x26mm):.....35,00

Försäljningsvillkor

Alla priser är inklusive expeditions- och portokostnader (utom lösnummer av Myrinia och Mossornas Vänner). Gör din beställning genom att sätta in rätt belopp på Mossornas Vänner postgirokonto 13 37 88-0.

OBS: Till **alla inbetalningar utanför Sverige** tillkommer en extra kostnad på 35,00 för att täcka de höga avgifterna som postverket tar för utlandsgirering.

MYRINIA's redaktion:

Lars Hedenäs, Naturhistoriska Riksmuseet, Kryptogambotani, Box 50007, 104 05 STOCKHOLM.

Tomas Hallingbäck, Sveriges Lantbruksuniversitet, Ekologi och Miljövård, Box 7072, 750 07 UPPSALA.

Lars Söderström, Botanisk Institutt, Norges tekniske-naturvitenskapelige universitet, Trondheim, N-7055 DRAGVOLL, Norge.

Instruktion till författare: Vi accepterar manuskript skrivna på maskin eller dator (ordbehandlare). Eftersom det redaktionella arbetet underlättas betydligt om vi får manuskripten på diskett vill vi gärna att den som har tillgång till dator med ordbehandlingsprogram använder denna möjlighet.

1. Manuskript på diskett: Vi tar 3,5" och 5,25" disketter och kan läsa följande ordbehandlingsprogram (DOS-version) direkt: Word, Word Perfect, Word for Windows och Write. Det går också bra att skicka manuskriptet som en textfil (ASCII-fil). Om du använder MacIntosh, försök i första hand översätta till DOS-format. Om inte det är möjligt, skicka en oformaterad textfil i MacIntosh format och ange vilket format det är. Gör aldrig några formateringar (kursiv, understrykningar, fet stil, etc.) oavsett vilket format du skickar filerna i. Bifoga alltid utskrift i två exemplar.

2. Manuskript på papper: Skriv på vitt A4-format med 2,5 cm marginaler runt om. Skicka in två kopior av manuskriptet.

Börja alltid manuskriptet med titeln på artikeln, följt av namn och adress på författaren/författarna. I slutet på artikeln ska eventuell citerad litteratur samlas under rubriken "Citerad litteratur". Här ska endast finnas sådan litteratur som nämns i artikeln och omvänt ska all litteratur som nämns finnas med. Titta gärna i tidigare nummer av tidskriften för att se hur litteraturlistan ska se ut. Figurer (dvs. teckningar, kartor, foton) numreras 1, 2, 3, etc. Figurtexter skrivs på separat sida i slutet. Tabeller numreras på samma sätt och placeras alla i slutet. Har du några frågor är du välkommen att höra av dig till redaktionen. Om du så vill kan redaktionen översätta/skriva ett kort abstract.

MYRINIA utges 2 gånger om året, i juni och i december. Manusen ska vara oss tillhanda senast 1/4 eller 1/10 för att kunna komma med i vår- resp. höstnumret. Alla manuskript skickas till Lars Hedenäs (adress ovan).

UNIVERSITETSBIBLIOTEKET

97-01-14

LUND